

2016. JÚNIUS–JÚLIUS WWW.AFOLDGOMB.HU

A FÖLDGÖMB

ALAPÍTVÁ: 1929

A MEGISMERÉS KALANDJA

MÓDOSULT TESTÁLLAPOT

TANGÓ ÉS FOCI – BUENOS AIRES

FELHŐK FELETT PERZSIÁBAN

NYELVI NEHÉZSÉGEK – MOLDOVA

ODALENN, DÉLEN – MARTIN LUTHER KING

OJOS DEL SALADO, 6893m.

Chile-Argentína, 2016. február 25.

FELTÖLTŐDÉS

Az energiapótlásra kiválóan alkalmas „dos sabores” azaz kétgombócós mennyiség – a chilei expedíció után

Hűsítően jéghideg

FŐKÉNT A HŐSÉGBEN FOGYASZTJUK. Ma már természetes tömegtermék, de vajon a hűtőszekrények és fagyasztók kora előtt honnan volt az alapanyag? Fagylaltotak egyáltalán végvári vitézeink?

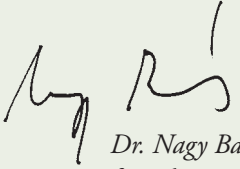
Már a régi görögök is... Igen, de csak évszakosan. Nekik csak a hó jutott: azt ízesítették, illetve tömörítve „csonthóvá” préselve használták – télen. És a rómaiak? Ők már jégben, és egész évben gondolkodhattak, hiszen karnyújtásnyira volt az Alpok gleccserjege. De bő 2000 éve erre – pl. a Hindukus jégére – alapoztak India térségében is.

Az európai első fénykor és a fagylaltfajták színesedése a 15. századtól kezdődött. Nem véletlenül persze: a kisjégkorszak idején – az 1300-as évektől a 19. század második feléig – a folyami jég európaszerte rendelkezésre állt, és kifejlődtek a jégtárolási technikák is, így akár át is nyaralhattak a télen begyűjtött jégtáblák. Az alpesi országokban ráadásul a megnövekvő gleccserjég-borítás még további, egész éves forrást jelentett. A vízjég mellesleg szintén évezredes alapanyag: Perzsiában igen nagy hagyománya van az összegyűjtött víz téli táblákká fagyasztásának, majd kúpos, jégtároló agyag-építményekbe rejtésének.

Az európai kisjégkorszaki fagylaltmámor azonban az 1800-as évek második felében válságba került. A gyors felmelegedéssel csökkent a vízjég-ellátottság, és sok ország norvégiai gleccserjég-importra szorult, ami feltornázta az árakat. Még szerencse, hogy rövidesen beindult a gépesített jégkészítés, majd a 20. században lassanként megjelentek a hűtőszekrények is. Eközben a Kárpátokban még a század elején is rejtőzködött egy, a fagylaltosok által titkolt forrás: a jegesbarlangok jege, amelyeket pont a nyári vásári árusokat hegyi lelőhelyeikre követve sikerült ismertté tenni.

FOTÓ: KÁLLÓ PÉTER

Dr. Nagy Balázs
fűszerkesztő

www.eupolisz.hu

HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.

Eupolisz Utazási Iroda

8200 Veszprém, Szeglethy u. 1. | +36/88/871728

Hatósági engedélyszám: U-000463

A FÖLDGÖMB®

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
ISMERETTERJESZTŐ MAGAZINJA

Alapítva: 1929

XXXIV. évfolyam, 304. lapszám
2016. június–július

Főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Helyettes főszerkesztők:

Farkas Péter, Dr. Nemerikényi Zsombor

Munkatársak:

Barabás Ambrus, Bugya Éva, Dr. Mari László

Állandó szerzőink:

Franciscs László, Dr. Jakab Gusztáv,
Dr. Karácsonyi Dávid, Kálló Péter,
Kerekes István, Kirschner Péter,
Ladányi Tamás, Méhécz Zsuzsa, Sánta Gábor,
Süveg Áron, Szirmai Gábor, Dr. Tamáska Máté,
Dr. Telbisz Tamás

Térképek: Dr. Nemerikényi Zsombor

Tervezőszerkesztő: Heiling Zsolt

Tördelőszerkesztő: Máté Gábor

Korrektor: Márton Béla

Nyomás: Pethő Nyomda Kft.

Kiadó: Heiling Média Kiadó Kft.

1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 125.

Tel.: (1) 231-4040. Fax: (1) 231-4045

E-mail: szerkesztoseg@afoldgomb.hu

A kiadásért felel: a kiadó igazgatója

Értékesítési és marketingigazgató:

Sekoulopoulou Márta. Tel.: (30) 650-6801

E-mail: marti@heiling-media.hu

Megjelenik minden hónap első hetében, évente
10 alkalommal (két összevont lapszámmal).

Terjeszti a Lapker Rt. és alternatív terjesztők

Előfizetés 1 évre: 7500 Ft

Előfizethető a kiadóban Zimay Viktóriánál

Tel.: (1) 231-4040

E-mail: elofizetes@afoldgomb.hu

vagy webáruházunkban: EBOLT.AFOLDGOMB.HU

Régebbi lapszámaink megvásárolhatók a kiadóban,
vagy az EBOLT.AFOLDGOMB.HU webáruházban

Pulitzer-éremdíj (2008)

Gárdi Balázs szerzőnk, lapunkban
megjelent anyagai elismeréseként

Szociográfia-különdíj (2012)

Társadalmi témájú riportjaink,
képsorozataink elismeréseként

Minden jog fenntartva! A magazinban megjelent képeket, ábrákat és szövegeket a kiadó engedélye nélkül tilos közzétenni, reprodukálni, számítástechnikai rendszerben tárolni és továbbadni! Meg nem rendelt fényképeket és kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

HU ISSN 1215-8690

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

„Ésszel járom be a Földet!”

Vámbéry Ármin

Címlapkép: Lantai-Csont Gergely
A TÁNYÉRAJAK FOGÁSZATI
BEAVATKOZÁST IS IGÉNYELHET...

- ⊕ **PILLANTÁS AZ ÉGRE**
Franciscs László–Sánta Gábor: A NAGY SPIRÁL – AZ ÖRVÉNY-KÖD CSODÁLATOS SZERKEZETE 5
- ⊕ **FLÓRA ÉS FAUNA**
Jakab Gusztáv: TÖRPE SZAPPANFŰ 8
- ⊕ **FÖLD ÉS ÉG**
Ladányi Tamás: TŰHEGYES CSILLAGOK 10
- ⊕ **TÉR-FIGYELŐ**
Deák Márton: HÍVJ FEL A VEZETÉKESEN...! 12
- ⊕ **VAN KÉPÜNKI!**
Kálló Péter: HAJÓK A BOSZPORUSZNÁL 14
- ⊕ *Klicsász Szpirosz:*
A PERAMAI-CSEPPKŐBARLANG 16
- ⊕ *Karácsonyi Dávid: EMBERI TÉNYEZŐ:*
CSERNOBIL 30 – FUKUSIMA 5 18
- ⊕ *Lantai-Csont Gergely:*
**MÓDOSULT TESTÁLLAPOT – MURSZIK:
AZ OMO VÖLGYÉNEK HARCOSAI** 20
- ⊕ *Szigeti-Böröcz Ferenc:*
BUDAPEST OUTDOOR 34
- ⊕ *Leél-Össy Szabolcs–Galgóczi Tamás:*
FELHŐK FELETT PERZSIÁBAN 48
- ⊕ *Bottlik Zsolt:*
NYELVI NEHÉZSÉGEK? – MOLDOVA 60
- ⊕ *Miehle Dániel: MILEȘTII MICI – A REKORDER
PINCERENDSZER* 71
- ⊕ *Vojnits András: ODALENN, DÉLEN – MARTIN
LUTHER KING-NAP ÉS PARÁDÉ* 74
- ⊕ *Ivanics Andrea:*
TANGÓ ÉS FOCI – BUENOS AIRES 82
- ⊕ **FÖCIK – A MAGYAR FÖLDTUDOMÁNY
ERNYŐSZERVEZETE** 94

Módosult testállapot – murszik

Az Omo folyó völgyét az emberiség bölcsőjének tekintjük – az őstörténetünkkel foglalkozó kutatók fontos terepén járunk. Talpalatnyi földjén ma több tucat törzs fér meg, amiért méltán nevezhetjük a kulturális sokszínűség völgyének is; akár pár kilométerre egymástól kultúrájukban lényegesen különböző törzsek léteznek egymás mellett, első látásra háborítatlan békében

20

Budapest outdoor

Budapest korántsem csak építészet, történelem, irodalom, gasztronómia és nagyvárosi pezsgés. Tele van szabadsággal, küzdelemmel és adrenalinnal is. És nemcsak a romkocsmák és a fürdők romantikus városa, hanem – talán nem túl-zás ezt állítani – igazi outdoor főváros is. E téren kiváló adottságait fekvésének, főként a Dunáig ereszkedő Budai-hegységnek köszönheti

34

Felhők felett Perzsiában

A tervezés során sötétben tapogatóztunk. Nagyon kevés adat állt rendelkezésünkre. Térkép egyáltalán nem – pedig voltak iráni kapcsolataink. Szerencsére „Google barátunk”: Vani addig kutakodott, amíg az ismert Damavand (5671 m) mellett további havas és megmászható négyezres csúcsokat is talált, Teherántól elérhető távolságra. Kinyomtatott, és irány Irán, ahová a politikai enyhülésnek hála ma már könnyű eljutni

48

Nyelvi nehézségek? – Moldova

Még a 1990-es években, az akkor frissen önállósodott Moldovai Köztársaság fővárosának egyik piacán sétálgatva, egy standnál hangos veszekedésre lettem figyelmes. Közelebb érve első hallásra nem volt egyértelmű, hogy a perpatvar helyi nyelven zajlik-e egyáltalán. Mire megértettem a helyzetet, a vásárló már oroszul kiabált egy kívülálló számára banálisnak tűnő nézeteltérés miatt az akkor már egyértelműen románul beszélő, indulatos eladóval

60

Tangó és foci – Buenos Aires

A 40 milliós Argentína 15 milliós agglomerációjú fővárosa nyilvánvalóan korántsem csak erről szól. De ez áll a cégéren – és nem alaptalanul. Vajon miből fakad az a hihetetlen szenvedély és fanatizmus, ahogy a fővárosiak a focit játsszák és körülrajongják? Rádásul náluk érzékibben senki sem táncolja a tangót. És ugyan mi a nyitja az ehhez kapcsolódó pozitív életszemléletnek?

82

HEGYTETŐK, HÁZTETŐK HELYETT A NYÁR A HEGYEKBEN A LEGSZEBB!

Zsúfolt strandok, forgalmi dugók, bűgő légkondicionálók helyett lélegzetelállító hegycsúcok, kristálytiszta hegyi tavak, hangulatos turistaházak és hűtők várják nyáron Alsó-Ausztria hegyvidékein a felfedezőútra indulókat

A Semmering és az Ötscher között szeretettel várják a vendégeket Alsó-Ausztria legszebb panorámájú hűtéiben, ahonnan káprázatos kilátás nyílik a tájra. Aki a lehető legtöbbet szeretné látni az Alpok csodás világából, túrázva, vagy egészen kényelmesen drótkötélpályán, lifttel juthat fel egész évben akár az Ötscherre vagy a Bécsi-Alpok hűtéihez, melyek télen-nyáron várják a kirándulókat és a pihenni vágyókat.

Lépcsős vízesések

A Nagy-Ysper több vízesésszerűen hatol át a szurdokvölgyön: Hatalmas gránitképződményekkel és számos kő- és falépcsővel, valamint híddal az Ysperklamm-szurdok Alsó-Ausztria legnagyobb és legszebb szurdoka. Közepén található a „Rote Reithbrücke”, mely mindenképp megéri egy kis kitérőt. Egyébként az Ysperklamm-szurdoktúra kutyáskirándulásra is alkalmas, hiszen a tiszta, sekély vizű részek hűs vize jót tesz a kutyaoknak is.

Régi malom és nemes sólymok

A Hagenbachklamm-szurdok az Eichenhain Természeti Park közepén található a Bécsi-erdőben. Egy két és fél órás körtúraútvonal vezet a St. Andrä vor dem Hagenthale bejáratától Unterkirchbachig és vissza. A kijelölt túraútvonal tölgy- és bükkerdőkön keresztül a Hagen-patak mentén egy régi malomhoz visz, majd tovább Unterkirchbachig. Visszafelé a varázslatos szurdokban halad az útvonal. Tipp: a szurdok végén vár Európa legnagyobb magánfenntartású ragadozómadár-telepe. Több mint 30 sólyom-, sas- és bagolyfaj él itt.

Alsó-Ausztria ékszerdoboz

A Muggendorfban található Myrafälle-vízesés a Myra-patak szurdokában 125 métert zuhan, vízhozama naponta 5 millió liter. A vízesés az olvadás utáni időszakban a legszebb, amikor a megvadult patak habzó, kristálytiszta vize a sziklára csapódva nagy hangzavar közepette vonul el. A patak a 7 km-re található Unterbergnél, egy mészkőhegységben ered. A látogatók a vízesés tetejéig fapadlókon, 26 hídon keresztül juthatnak fel. Jutalomképpen a családi kirándulásokra is kiváló helyszínen vízi és gyermekjátszóter, mászópark és tutajozási lehetőség várja a kicsiket, míg a felnőttek a közeli étteremben pihenhetik ki a túra fáradalmait.

A NAGY SPIRÁL AZ ÖRVÉNY-KÖD CSODÁLATOS SZERKEZETE

1842-ben járunk, amikor Lord Rosse, egy yorkshire-i származású, Írországban élő gróf és csillagász távcsövet tervez. Nem is akármilyet. Úgy döntött ugyanis, hogy a világ legnagyobb teleszkópját építi meg birtokán. Pontosan tudta, hogy a nagyobb apertúra több fényt gyűjt össze, így a tudomány számára eddig láthatatlanságba burkolózó világokra bukkanhat

Észlelés, felfedezés, részsiker

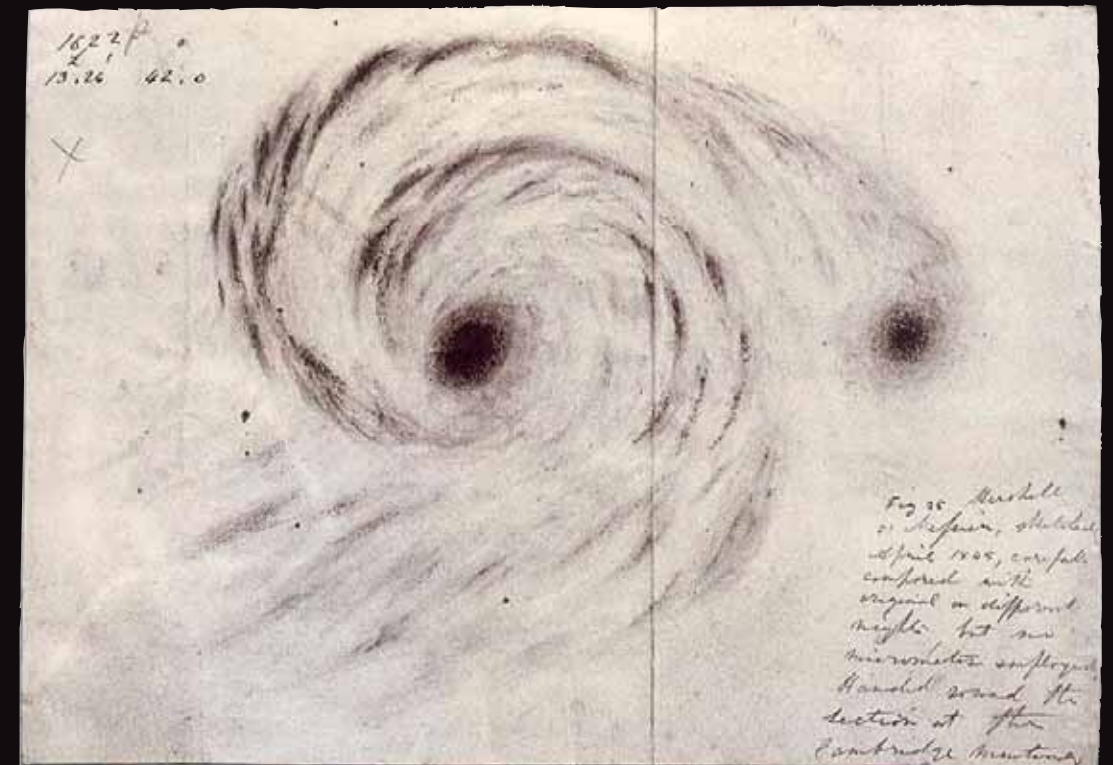
A 18. század végén az egyre hatékonyabbá váló csillagászati műszerekkel nemcsak a Holdat, bolygókat és a csillagokat, hanem a csillagok között, a kozmikus mélyben megbúvó ködös égitesteket is megfigyelték a csillagászok. Voltak ködök, melyek nagyobb távcsövön át szemlélve csillagokra bomlottak, voltak, melyekben csak néhány csillag pislálkolt, és olyanok is, melyekben egyáltalán nem voltak csillagok, hanem csupán egy fényesebb centrumból és egy halványabb külső lebenyből álltak. A 19. század közepére sokezer számban bukkantak ezen utóbbi típus példányaira. A korszak csillagászaik megérezték eme égitestek jelentőségét, azonban titkukat még nem tudták megfejteni.

Különösen sok kérdés övezte az M51 jelű kettős ködösséget. William Parsons, vagyis Rosse grófjának figyelme is hamarosan eme égitest felé fordult. Amint kész lett gigászi optikájával, több

ízben is észlelte azt, azonban a kavargó ír légkör szétmosta az óriási távcső képét. 1845 áprilisában sokéjszakányi próbálkozás után végre lecsillapodott az atmoszféra, kitisztult a távcső képe, és láthatóvá vált a köd szerkezete: a két fényes mag körüli lebenyben az addig teljesen ismeretlen és váratlan spirál.

Parsons közzéteszi a rajzait és tanulmányait, melyekben jól ráérezett a lényegre: a köd spirális szerkezete nem az észlelőt érő optikai csalódás, hanem a köd fejlődésének és belső dinamikájának köszönhető, valódi szerkezet. De hogy mi ez a köd valójában, és miért spirális, arra csak a jóval későbbi asztrofotográfia és színképelemzés módszerével, a következő évszázadban jöttek rá a csillagászok.

WILLIAM PARSONS RAJZA AZ M51 „ÖRVÉNY-KÖD”-RŐL 1845 ÁPRILISÁBÓL, MELY ELSŐKÉNT ÁBRÁZOLJA A SPIRÁLIS SZERKEZETET

Spirálkarok nyomában

A Parsons által észlelt, és Örvény-ködnek becézett égitest valójában egy tőlünk 27 millió fényévre eső spirálgalaxis, azaz több százmilliárd Naphoz hasonló csillag szigete a kozmoszban. Természetesen a 19. században lehetetlen volt egyedi csillagokat megfigyelni benne, ez az oka annak, hogy ködös objektumként írták le. Némiképpen a Tejút, a mi otthonunk is hasonló jelenség, azonban spirális szerkezetét nem figyelhetjük meg, hiszen mi benne élünk. Ám innen, a Földről a távoli Örvény-köd galaktikus korongjára közel merőlegesen látunk rá, így könnyen észlelhető a spirál.

A galaxisok spirálkarjai valójában a csillagok keringésétől függetlenül létrejövő sűrűsödéshullámok, melyek a víz felszínén lévő hullámokhoz hasonlóan függetlenek az alatta áramló közeg irá-

nyától. A csillagok, bár a spirálkarokban többen vannak, idővel elvándorolnak a karból, majd helyettük újabbak érkeznek. A spirálkarokban tehát egy adott pillanatban több csillag helyezkedik el, mint másutt, de nem mindig ugyanazok.

Egy galaxis sűrűsödéshulláma minden esetben két spirálkarban ölt testet, azonban azok több mellékkarrá szakadozhatnak szét. A spirálkarok haladási iránya pedig lehet a csillagok keringésével megegyező, de akár ellentétes is. Sőt, maga a spirálkar hajlása is lehet előremutató, mint a napellenző vagy hátrahajló, mint szélben az árvalányhaj. Mintázatukat belső energiák hozzák létre, melyek a mag körüli zónából áramlanak ki, vagy külső hatások, mint például egy szomszédos galaxis tömegvonzása által keltett árapályerők. Az Örvény-

köd esetében éppen a közelben elhaladó, a galaktikus peremet érintő sárga fényű galaxistárs lehet a markáns spirál okozója.

A spirálkarok igen változatos megjelenésűek, de van egy közös jellemzőjük. A spirálkar tömege nagyobb, mint a környezetéé, így ahogy egy kar a galaxist övező csillagközi anyagfelhőkön átszalad, azok belső egyensúlyát felborítja, és összeomlásra készíti: fiatal csillagok keletkezését indítja be. Nem ritka tehát, hogy galaxisok spirálkarjai mentén barna kozmikus porfelhők, vörös színben ragyogó hidrogénfelhők és fiatal, kék óriáscsillagok egész láncolatát örökíthetjük meg, melyek kirajzolják és feltűnővé teszik a spirális szerkezet fő vonalait.

A spirálkaroknak hatalmas szerepük van a galaxisok csillagpopulációinak megújításában. Nem is

meglepő, hogy maga a Naprendszer – lakóhelyünk – is a Tejút egyik spirálkarjában született 5 milliárd évvel ezelőtt.

Rosse urának – óriási távcsöve ellenére – nem volt esélye megérteni a spirálködök titkát, a galaxisok világát, ugyanis csak a 20. század második felében sikerült rendkívül kitartó kutatással feltérképezni. A mai kor amatőr csillagászai viszont rendelkeznek az ismeretekkel, és kisebb, de összehasonlíthatatlanul jobb műszerekkel könnyen észlelik és akár meg is örökíthetik a Tejúthoz közelebbi csillagvárosok szerkezetét.

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ WWW.PTES.HU
SÁNTA GÁBOR WWW.MCSE.HU

ÖRÖK SPIRÁL

De mi is ez a spirál valójában? Egy galaxis csillagokból és csillagközi anyagból épül fel, ahol a galaxis sűrű centruma körül keringenek az alkotóelemek. A keringési idő óriási, több százmillió év, ami azonban a centrumhoz közeledve egyre csökken, azaz a belső csillagok rövidebb idő alatt tesznek meg egy kört, mint a külsők. Egyből gondolnánk tehát, hogy idővel a belső részek gyors keringése miatt a galaxis szerkezete „feltekeredik”, és spirális mintát ölt, ahogyan a fürdőkádf lefolyója mentén örvénylő, habos víz. Igen ám, de ebben az esetben néhány százmillió év alatt a galaxis teljesen feltekeredne, és minden mintázata kismulna. A tapasztalat azonban éppen az ellenkezőjét mutatja, hiszen a galaxisok több mint fele spirális szerkezetű, tehát a spirálnak milliárd éveken át fennmaradó jelenségnek kell lennie. A megoldásra a számítógépes modellek megjelenéséig kellett várni a csillagászoknak.

A felvételt **SZITKAY GÁBOR** készítette óriási, 40 cm tükörátmérőjű távcsövével, a magyar asztrofotósok *Leviatánjával* Nyúlról, több éjszakán át tartó heroikus munkával. A 26 órányi nyersanyag feldolgozásában Éder Iván és Koch Barnabás vett részt. A rendkívül részletes felvétel előterében a Tejút néhány csillaga, a háttérben pedig még távolabbi galaxisok láthatóak

ÓRIÁS TÜKRÖK A BIRTOKON

William Parsons, közismert nevén Lord Rosse természettudományos végzettsége révén került a csillagászat közelébe, és a távcsőépítés rejtelmeiben is elmélyedt. Úgy vélte, hogy egy, az eddigiéknél nagyobb műszer feltárhatja a titokzatos ködök mibenlétét. Birtokán egy öntőműhelyt rendezett be, s 1839-ben elkészült a 90 cm átmérőjű, a maga korában óriásinak számító távcsövével. Akkoriban főként öntötték a távcsőtükröket, melyeknek azonban a legfinomabb polírozás esetén sem volt elég jó a fényviszszaverő képessége. Parsons ezért elhatározta, hogy egy jóval hatékonyabb, az előbbinél pontosan kétszer nagyobb tükröt is készít. 1842-ben már kihűlt az öntőformában az első, 180 cm átmérőjű fémfogácsa, de Parsonsnak még további 5 próbálkozásába telt, hogy legalább 2 polírozható fémkorong birtokába jusson. Ugyanis az egyetlen öntés és hűlés következtében a 3 tonnás korongok rendre megrepedtek. Eközben segédeivel gőzhajtású tükörcsiszoló gépet fejlesztettek, s míg az egyik fém-tükörrel csillagászati észlelést végeztek, a másikat újrapolírozták, hiszen a fémtükör felšíne hamar elhomályosodott a szabad levegőn. 1845-ben tehát bevetésre készen állt birtokán a csillagvizsgáló, benne a 19. század leghatalmasabb távcsöve, az összesen 12 tonnát nyomó *Leviatán*. A cél pedig nem más, mint a korábban katalogizált ködöket újravizsgálni, és meghatározni mibenlétüket.

TÖRPE SZAPPANFŰ

A jégkorszaki eljegesedés drámaian rajzolta át a növényvilág képét Európában. A korábban összefüggő elterjedési területek felszakadoztak, az érzékenyebb növényfajok pedig a kedvezőbb környezeti feltételekkel rendelkező menedékterületekre (refúgiumokba) szorultak vissza, vagy egyszerűen kihaltak. Még a havasi növényfajok túlélése is veszélybe került, hiszen élőhelyüket kiterjedt jégborítás foglalta el. A havasi sziklák növényei gyakran a gleccserek között szigetként magasodó csúcsokon (nunatakokon) maradtak fenn. A jégkorszak végén a havasi virágok aztán ismét birtokba vették a korábban jégborította csúcsokat.

A drasztikus változások felgyorsították az evolúciós folyamatokat is. Az évezredes elszigetelődés, majd az új populációk létrejötte jellegzetes nyomokat hagyott a növények genetikai összetételében. A kutatók a génkészlet gazdagsága alapján igyekeznek azonosítani az egykori menedékterületeket, valamint a jégkorszakot követő szétválasztás útvonalt. Ezen kutatások egyik modellnövénye a törpe szappanfű (*Saponaria pumilio*).

TÖRPE SZAPPANFŰ
az ausztriai Alacsony-Tauernben (Großer Bösenstein)

A törpe szappanfű a Keleti-Alpok bennszülött faja, de elszigetelt populációi élnek a Déli-Kárpátokban is: a Iezer-Papusa hegységben és a Fogarasi-havasokban. Növényünk alacsony párnákat alkot a köves talajon vagy a sziklák repedéseiben. A genetikai vizsgálatok alapján az eljegesedés maximumát a Keleti-Alpokban élte túl, amit kevésbé érintett az alpesi jégtakaró kialakulása, de kisebb nunatak-jellegű állományai fennmaradhattak az ausztriai Magas-Tauernben és az olaszországi Dolomitokban is. A jégtakaró zsugorodását követően a törpe szappanfű nyugatnak, az Alpok központi része felé vándorolt. A legtávolabbi, szigetszerű állományai hosszú távú terjedéssel jöhettek létre. Ezek a néhány egyed által alapított, távoli populációk genetikailag szegényebbek a refúgiumokban maradtaknál. A kárpáti állományok származását ma még homály fedi.

SZÖVEG ÉS KÉP: JAKAB GUSZTÁV

TÚHEGYES CSILLAGOK

Igaz ugyan, hogy a településekről származó fényszennyezés miatt a Balaton-felvidék csak korlátozottan alkalmas asztrofotózásra, ám márciusban, egy hidegfront által kitisztított légköri helyzetben mégis csodálatosan ragyogó égboltot találtam e beépített területen. A Káli-medence kapujában emelkedő Hegyestű merészen égbe törő bazalt-tömege felett a Betelgeuse–Procyon–Szíriusz csillagokból álló Nagy

Téli Háromszög tagjai szikráztak a kora tavaszi éjszakában. Az egykori kőbánya északi előteréből szemlélve – a horizont fényeként – csak Révfülöp halvány kontrasztként sejlő közvilágítása mutatkozott déli irányban. A téli Tejút íve az idő előrehaladtával egyre nyugatabbra tartott, míg az ég túloldalán a tavaszi konstellációk kerültek egyre magasabbra. A látóhatár közelében levő égitestek közül a Szíriusz – a légköroptikai hatásoknak köszönhetően – mintha szípkázott volna.

SZÖVEG ÉS KÉP: LADÁNYI TAMÁS

HÍVJ FEL A VEZETÉKESEN...!

Magyarországon a 2000-es évek eleje volt a vezetékes telefonhálózat virágkora: több mint 3 800 000 fővonal működött az országban. Ám a mobilszolgáltatók megjelenése a feltöltőkártyás és előfizetéses mobiltelefonok mennyiségének folyamatos növekedését eredményezte. Így napjainkra a vezetékes fővonalak darabszáma közel 20%-kal csökkent, miközben kb. 11 800 000 aktív mobilelőfizetés van használatban (vagyis átlagosan 1,2 db jut az állandó belföldi lakosságnak minden tagjára).

A vezetékes telefon-hívások térbeli mintázata azonban látványos eltéréseket mutat. A Lechner Tudásközpont által működtetett Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) településenként összesített adatait felhasználva ugyanis jól lehatárolhatók olyan térségeink, ahol az emberek sokkal gyakrabban használnak vezetékes telefont, mint máshol.

A vezetékes telefonról 2014 során indított hívások egy főre jutó összidőtartamát településenként ábrázoló térképen az országos átlag 317 perc, amihez nagyon közeli érték jellemzi például Ajka vagy Herceghalom lakosságát. Néhány településünk viszont egészen „bőbeszédű” (Visonta 913 perc, Németbánya 866 perc, de említhető Budapest is 881 perccel), vagy éppen rendkívül „szükszavú” (Kecel 131 perc, Kiskunmajsa 132 perc).

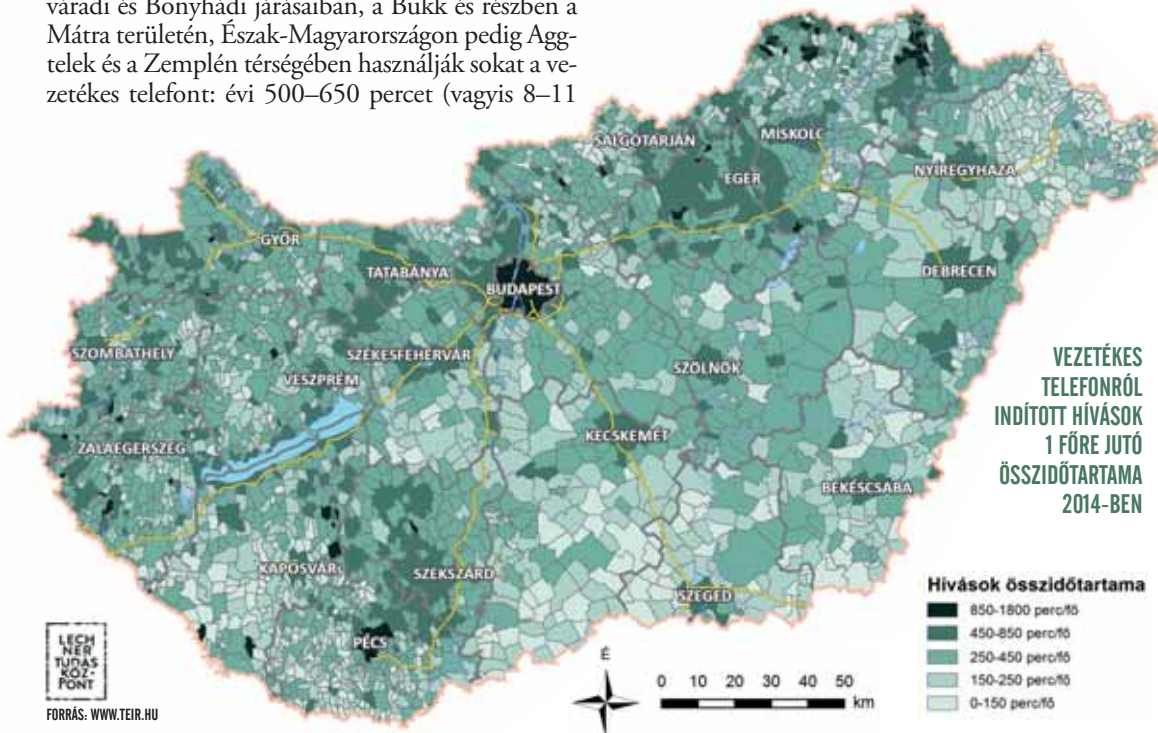
Térségi léptékben vizsgálva Budapest vonzáskörzete és a megyeszékhelyek mellett Tolna megye Pécsváradi és Bonyhádi járásaiban, a Bükk és részben a Mátra területén, Észak-Magyarországon pedig Aggtelek és a Zemplén térségében használják sokat a vezetékes telefont: évi 500–650 percet (vagyis 8–11

órát) beszélnek fejenként. Ehhez képest Dél-Magyarországon az átlagérték alig 131 perc körüli.

A különbségek magyarázata alaposabb elemzést igényel, de néhány tényező szerepe biztosan meghatározó. A megyeszékhelyek magas értékeit például a közigazgatás hivatalai és a vállalati központok indokolják, mivel többségük vezetékes telefonon intézi az ügyeket. Más térségek (Tokaji-hegység, Vértes, Bükk, Tolnai-dombság) átlag feletti értékei minden bizonnyal a domborzat számájára írhatóak. Logikusan hangzik, hogy míg az Alföldön ritkán megy el a téreőr, addig a Bükk völgyeiben ez sokkal gyakrabban előfordul, ezért az ott élők nagyobb arányban választják a biztosan működő, vezetékes hálózatot. Közrejátszanak továbbá demográfiai szempontok és a fogyasztási szokások is, ugyanis a vidéki, idősebb népesség általában nehezebben veszi kézbe a mobiltelefont, a helyi szolgáltatók kombinált előfizetési csomagjai pedig arra ösztönzik az ügyfeleket, hogy tartsanak ki a hagyományos telefonvonal mellett.

A vezetékes telefon-használat térbeli sajátosságai – például az eltérő típusú (helyi, belföldi, nemzetközi, mobil) hívások települési adatai és néhány demográfiai mutató – részletesebben is tanulmányozhatók a térkép interaktív változatán, amely a <http://gis.lechnerkozpont.hu/foldgomb> weboldalon érhető el.

SZÖVEG: DEÁK MÁRTON

A történelem, ahogy még sosem láttad

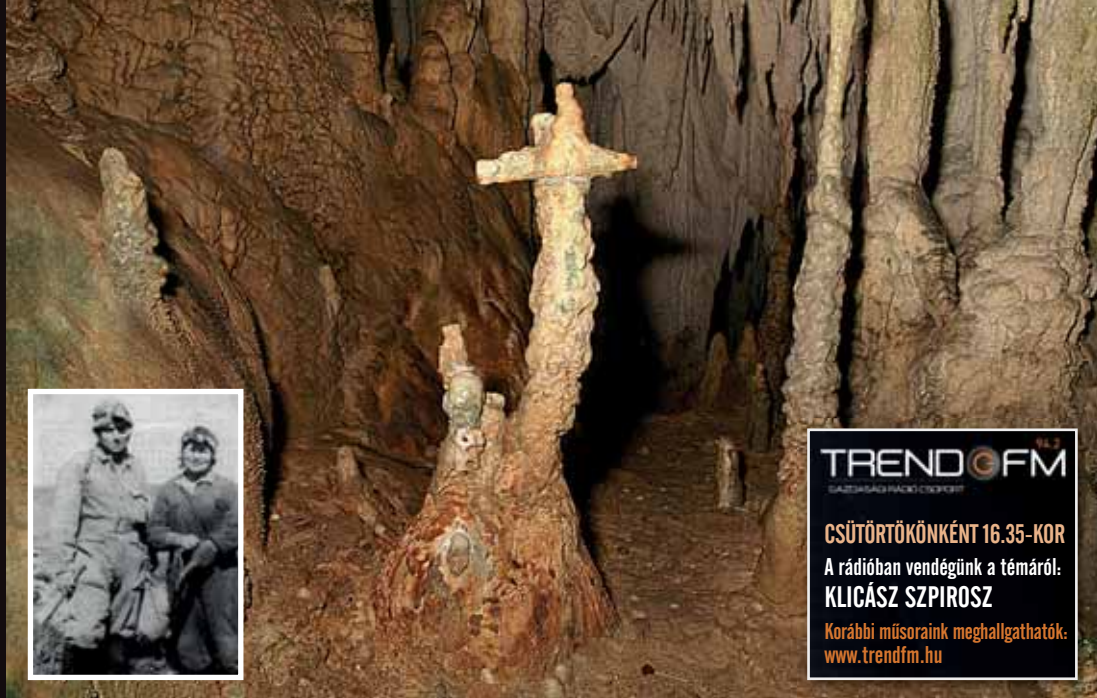
Több mint **65 látványos térkép** arról, hogy mi és hol történt a világban az őskortól a II. világháborúig, a kerék felfedezésétől a Holdra szállásig.

ÁTKELÉSRE VÁRVA

Hajók sokasága vesztegel Isztambulnál, a Boszporusz déli bejáratánál, hogy a szoroson észak felé, a Fekete-tenger irányába folytathassa útját. Bár sokuk esetében vámügyintézés is lassíthatja az előrejutást, de a sorban állás alapvető oka a mediterrán tengerek és a Fekete-tenger közötti igen erős hajóforgalom – a zsúfoltság ugyanis a keskeny és gyakran páras átjáró használatát kockázatosná teheti. A hajózás természetesen kétirányú, de vannak szakaszok, ahol a 30 km-nél hosszabb vízi út szélessége az 1000 métert sem éri el. Ki kell várnia tehát mindenkinek a sorát...

KÉP: KÁLLÓ PÉTER

TREND FM
 SAJTSZÁMAD HANGJÁVAL
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
KLICÁSZ SZPIROSZ
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

A PERAMAI-CSEPPKŐBARLANG

Görögország cseppkőbarlangjai itthon meglehetősen kevésbé ismertek. A műemlékek és a tengerparti turizmus árnyékában korántsem könnyű a megismertetésük, ám ma már egyre többeket vonzanak. Az országban számos, igen látványos és egyedi, kiépített járatrendszer is található: a Peramai-cseppkőbarlang mellett ilyen pl. az Agias Triada-barlang (Karisztos), az Ermis-barlang (Zíria), vagy a Petralona-barlang (Chalkidiki-félsziget).

A Peramai-barlang mindenképpen a legjelentősebbek egyike, s formakincsével, látványával a leglátogatottabbak közé tartozik: ma évente átlagosan 200 ezren keresik fel.

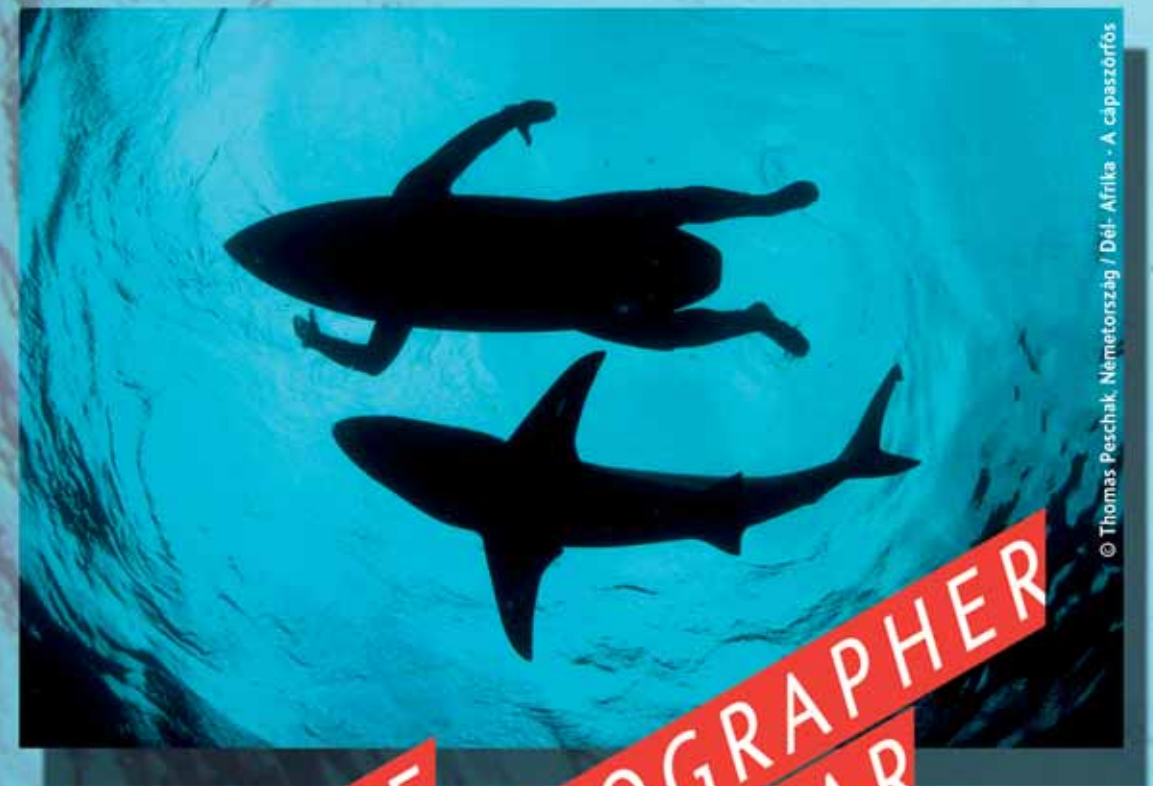
A barlang Ipirosz megyében, Ioannina várostól 8 km-re található, Perama településen. Szomszédságában húzódik a Pamvotis-tó, ennek közepén áll Ali pasa kis szigete és egykori háza.

Maga a barlang a Goritsa hegy oldalában nyílik, ismert hossza valamivel több mint 1000 méter – jelentőségét nem is kiterjedése adja. A 17 °C-os átlaghőmérsékletű, három szinten húzódó, egykor itt áramló víz tágította termek és járatok azonban hihetlenül cseppkőgazdagok. Sok szakember szerint a függőcseppkövek minden formája megtalálható bennük – ez többrucatnyi alakzatúrust jelent. A barlang leghíresebb alakzata azonban pont egy állócseppkő: a Kereszt. Furcsa formája úgy keletkezett, hogy az aljzaton egy iker-cseppkőtorony jött létre, a fölötte lévő csepegési hely függőcseppköve azonban letört, és a lezuhanó darab beékelődött az ikertornyok közé. A további vízbecsapódás cseppkőképző folyamatában aztán „összementálódott” a forma.

A település szélén lévő járatrendszerre a II. világháború alatt, 1940-ben, a német bombázások elől menekedő kereső lakosság bukkant rá. A háború végén Konsztandinosz Koszvikisz testnevelő tanár és amatőr barlangász csapata fényképeket is készített, amelyek a helyi és az athéni sajtóban is megjelentek. Így értesült róla Ioannisz Petrohilosz és felesége, Anna Petrohilou. A barlangász házaspár a 40-es évek végén hozta is látott a tervezett feltáráshoz. A közönség számára 1956-ban nyílt meg – mesterséges járdafelülettel és erős megvilágítással. A maga korában modernnek számító kiépítés azonban rövidesen itt is – mint világszerte máshol is – nehezen kezelhető problémakört vetett fel. Az igen erősen megvilágított részeken rendkívül hatékonyan kezdett növekedni a változatos „élő bevonat”, talajképződéssel és önálló kis mikrovilággal, számos algatípussal, cianobaktériumokkal – mindez jócskán megváltoztatta a korábbi barlangi ökológiai rendszert. Az elmúlt évtizedekben a mikroflóra elterjedése olyan mértékűvé vált, hogy tenni kellett ellene: hosszas tesztek után végül a mészkőalakzatokat és az őshonos élővilágot leginkább kímélő, vegyszeres lemosás mellett döntöttek.

A barlang ritka élőlények élőhelye (a *Dolichopod petrocheilosus* hártvány szárnyú rovat pl. itt írták le a tudomány számára, és barlangászfelfedezőjéről nevezték el). De a régmúlt élővilág hírnöke is egyben: Görögországban itt lelték az első barlangimedve-maradványt (1956-ban, a feltáró házaspár), s a kutatómunka végül egy egész medvecsalád 600 ezer éves csontleleteit hozta a felszínre.

SZÖVEG: KLICÁSZ SZPIROSZ

WILDLIFE PHOTOGRAPHER OF THE YEAR

© Thomas Peschak, Németország / Dél-Afrika - A calpasztorfós

**A VILÁG LEGJOBB TERMÉSZETFOTÓI
 A MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI
 MÚZEUMBAN**

2016. 05.04 - 08.04.

Az Év Természetfotósa kiállítás koncepcióját kidolgozta és a kiállítást megvalósította a londoni Természetudományi Múzeum.

EMBERI TÉNYEZŐ: CSERNOBIL 30 – FUKUSIMA 5

A kockázatelemzések és a valószínűség-számítások szerint *nagyobb az esélye annak, hogy épp most, olvasás közben téglát essen a fejünkre*, mint annak, hogy életünk során atomerőmű-baleset áldozatává váljunk. Súlyos nukleáris baleset nagyjából egymillió üzemévente egyszer következhet be – állítják az atomenergia-lobbi képviselői. A Nemzetközi Atomenergia-ügynökség szerint a világon jelenleg 400-nál is több atomreaktor működik – ezen a szinten nagyjából 2000 évente számíthat az emberiség egy nagyobb, Csernobil-szintű balesetre. Ehhez képest idén tavasszal két atomkatasztrófa évfordulójáról is megemlékeztünk...

Március 11-én először a fukusimai, majd április 26-án a csernobili balesetről emlékezett meg a világ. A két tragédia között csupán 24 év és bő 10 hónap telt el – jóval kevesebb, mint azt a kockázatelemzések tükrözték. A katasztrófák fő oka – az Energiaklub szerint – az emberi tényező, amit a legnehezebb becsülni. Jelesül: nemcsak a hanyagság, az üzemeltető szakemberek képzetlensége és az üzemeltetés biztonsági kultúrájának alacsony szintje, hanem a kivitelezés során vétett hibák sorozata (ahogy ez Csernobil esetében történt), egyes költségtételek rizikós megspórolása, esetleges elsikkasztása. És még a természeti környezet által jelentett kockázatok terve-

zésori alábecslése (pl. Fukushima esetében) is felveti a felelősség kérdését. (Nem beszélve a szándékos károkozás, a terrortámadás vagy a háború jelentette kockázatról.)

Az 1990-es évek végétől egyre inkább elterjedt az a tudományos felfogás, hogy a bekövetkező katasztrófákért, elvesztett emberéletekért és anyagi károkért sosem a természet, hanem kizárólag az ember tehető felelőssé, azaz természeti katasztrófák nincsenek. Ehelyett kockázatról és az ennek kitett emberek csoportjairól kezdtek beszélni. A rizikó mértéke ráadásul csak részben függ a földrajzi távolságtól (pl. vulkán vagy atomerőmű közelében élők esetében).

A kockázatok az egyes társadalmi csoportokat anyagi, társadalmi fejlettségbeli vagy akár etnikai hovatartozástól függően különböző mértékben érintik – akár egyetlen helyszínen belül is. Azaz: a különféle csoportok eltérő passzív vagy aktív rugalmassággal rendelkeznek a bekövetkező stresszhelyzet hatásainak és következményeinek leküzdése terén.

Egy 6-os erősségű földrengés potenciálisan kevesebb áldozatot szed Japánban, mint pl. Kínában – egyszerűen a szigorúbb építési szabályozás miatt. A Katrina hurrikán sokkal nagyobb mértékben sújtotta New Orleans afroamerikai lakóit, mint a nem-afroamerikaiakat, mivel előbbi csoport zömmel a mélyebben fekvő, ezért olcsóbb ingatlanokban élt, amelyek sok esetben biztosítva sem voltak. Megfordítva a képletet viszont: egy szerény szinten élő filippínó, akinek „kevesebb a veszítenivalója”, könnyebben újratekedi az életét, ha hajlékát elfújta a tájfun a külvárosi nyomornegyedben, mint amerikai középosztálybeli társa, akivel ugyanezt tette a tornádó.

Pripjaty város lakóit is előbb telepítették ki a környező falvakhoz képest a csernobili baleset után. Nem. Nem a sugárzás mértéke különbözött, hanem a szovjet ideológiában a városlakó, magasan képzett népesség egyszerűen egyenlőbb volt az egyenlők között, mint az elmaradott, ukrán ajkú falusiaknál.

Fatális véletlen tehát nincs. Ne aggódjon, a téglát nem fogja *csak úgy* fejbe verni!

SZÖVEG ÉS KÉP: KARÁCSONYI DÁVID

5 ÉVVEL A BALESET UTÁN

Előtérben a cunami által letarolt partvidék, az erdősor mögött pedig a Fukushima Daichi atomerőmű megsérült blokkjainak teteje látszik (fent)

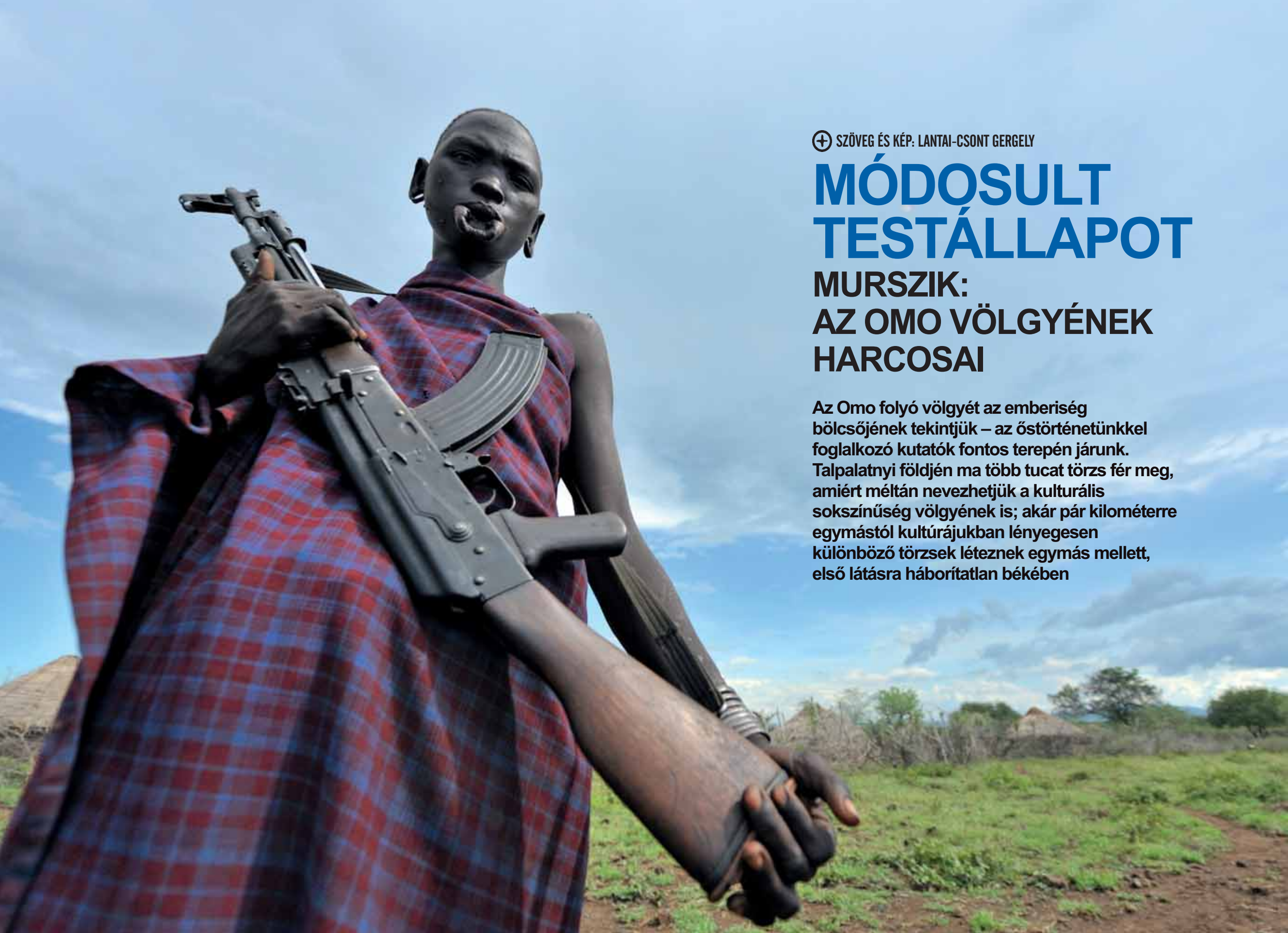
30 ÉVVEL A BALESET UTÁN

Pripjaty legmagasabb épülete, tetején a Szovjetunió címerével, nemcsak a város, de az emberi tényező szimbóluma is lett (balra fent)

LJUBA HÁZÁNAK ABLAKA CSERNOBILBAN

Ljuba még 1986 nyarán hazatért, és 30 éve a „Zóna”-ban lakik

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: LANTAI-CSONT GERGELY

MÓDOSULT TESTÁLLAPOT

MURSZIK: AZ OMO VÖLGYÉNEK HARCOSAI

Az Omo folyó völgyét az emberiség bölcsőjének tekintjük – az őstörténetünkkel foglalkozó kutatók fontos terepén járunk. Talpalatnyi földjén ma több tucat törzs fér meg, amiért méltán nevezhetjük a kulturális sokszínűség völgyének is; akár pár kilométerre egymástól kultúrájukban lényegesen különböző törzsek léteznek egymás mellett, első látásra háborítatlan békében

REGGELI ÁLDÁS

Bodi férfi keni be arcát kora reggel szarvasmarhájának ürülékével. Közösségükben széles körben elterjedt e szerencsehozó szokás

Addisz-Abebatól félnapos autózással juthatunk Arba Minch városába, melyet az Omo-völgy kapujának is neveznek. Arba Minchtől egy újabb, majd' egynapos zötykölődés következik az abore, hamer és konzo törzsek területein keresztül a mursziki birodalmába. Autónk zsúfolásig telt, Afrikában ugyanis nem szokás az út szélén hagyni az utazni vágyókat.

Jinka városa alkalmas kiindulópont a murszi közösség eléréséhez. Ám sok helyi tolmács, vezető jelezte, hogy a mursziki Afrika egyik legagresszívabb törzse, és a turizmus hatása miatt szinte lehetetlen intim betekintést nyerni életük mindennapjaiba. Már csak ezért sem számítottam könnyed kattogtatásra – és ez be is igazolódott.

Kelet-Afrika-szerte hírhedt törzs, ma szinte minden férfi gépfegyverrel jár, és nem ritka, hogy kora reggeltől kortyolgatnak a derékon hordott butykosból...

TREND FM
SAJÁTSÁG MŰKÖDÉSÉRE
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
LANTAI-CSONT GERGELY
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

AZ IDŐ MŰLÁSÁRA VÁRVA...

A konzó férfi a kis közösség egyik falvának közepén csak vár és vár. A tőle pár centire dolgozó kamerára fittyet hányva néz a távolba

FALUŐR

Gépkarabélyos murszi asszony fogadja a látogatót, mielőtt a falufőnökhöz vezetné. Ritka látvány Afrikában, hogy nem férfi, hanem nő kezében a töltött fegyver

(előző oldalpár)

Közös nevező

Napjainkban közel 10 ezer fő alkotja a főleg pásztorkodó állattartásból élő murszi etnikumot, ám számuk folyamatosan csökken. Kelet-Afrika-szerte hírhedt törzs, ma szinte minden férfi gépfegyverrel jár, és nem ritka, hogy kora reggeltől kortyolgatnak a derékon hordott butykosból...

A törzs leginkább az öt körülvevő tirmaga és chai népekkel mutat nyelvi és kulturális rokonságot. A murszi és a tirmaga nyelv szinte azonos, egymásnak csupán különböző dialektusai. A chai alapszókinccse is majdnem teljesen megegyezik a mursziéval, a két törzs között igen gyakoriak a vegyes házasságok is. Északon a bodi néppel is komoly kulturális egyezést mutatnak, akiket ottjártamkor meglehetősen megrémisztett a kamerám. Hiedelmük szerint a fényképezőgép villanása kiveszi belőlük a lelket, így örökké szerencsétlenek és elesettek lesznek. A vaku kikapcsolása és egy kis ajándék a közösségnek azonban lényegesen javította a munka eredményét.

Annak ellenére, hogy nyelvészeti jellemzőik a környező népekével hasonlók, a mursziki önmagukat jóval távolabbról, a mai lakhelyüktől délkeletre fekvő Borana régióból eredeztetik. Úgy hiszik, hogy körkörös irányú vándorlással onnan érkeztek a mai lakhelyükül szolgáló folyóvölgybe.

Rendkívüli testfelszínek

A murszi nők és férfiak jellemző törzsi jegyei a fehér testfestési motívumok. De a festésen túl a bőr élethosszig tartó „pingálása” is gyakori. Ebben az eljárásban a bőrt úgy díszítik, hogy mintaszerűen kitüremkedjen: egy kis lyukon keresztül lárvákat dugnak a bőr alá, amelyeket a szervezet megpróbál kilökní magából. Mivel ez nem sikerül, a bőrszövet megvastagszik, kemény szövetágyba izolálja a lárvát, így jön létre a csomókból álló mintázat a kezelt testfelületen.

Ebben az eljárásban a bőrt úgy díszítik, hogy mintaszerűen kitüremkedjen: egy kis lyukon keresztül lárvákat dugnak a bőr alá, amelyeket a szervezet megpróbál kilökní magából.

Egy lány a férjhez menéskor annál többet ér, minél nagyobb a szájában lévő díszes korong.

VÉRLEVES

Idős hölgy keveri a kecskevérrrel teli fazekat. Leves lesz belőle. Az alvadt vér tápanyaggal teli, értékes energiaforrás

A leglátványosabb testmódosítás az ajaktágítás. A szexuális érettség elérésekor a murszi lányok alsó ajkát átlyukasztják, majd egy éven át különböző méretű, egyre nagyobb, agyagból vagy fából készült, tányérszerű korongokkal feszítik ki a nyílást. Miután a lány átesett ezen a rituálén, egy új életkorba lép, a bansanaiba, ekkortól számít házasságra érett nőnek. Egy lány a férjhez menéskor annál többet ér, minél nagyobb a szájában lévő díszes korong. A szokás valószínűleg a rabszolgatartás idejére nyúlik vissza, így akadályozhatták meg a nők elhurcolását, akik így kevésbé voltak vonzóak a rabszolga-kereskedőknek. Ma a korong hiánya a lustaság szinonimája, s az is előfordul, hogy a leendő férj le-

rongokkal feszítik ki a nyílást. Miután a lány átesett ezen a rituálén, egy új életkorba lép, a bansanaiba, ekkortól számít házasságra érett nőnek. Egy lány a férjhez menéskor annál többet ér, minél nagyobb a szájában lévő díszes korong. A szokás valószínűleg a rabszolgatartás idejére nyúlik vissza, így akadályozhatták meg a nők elhurcolását, akik így kevésbé voltak vonzóak a rabszolga-kereskedőknek. Ma a korong hiánya a lustaság szinonimája, s az is előfordul, hogy a leendő férj le-

FIATAL HARCOS

Kiöltözött murszi legény fogadja csapatunkat, fején ünnepekkor használatos vaddisznóagyar-dísz. Ünnepeken nem lévén, csak az idegen látogatók tiszteletére vette fel

csökkenti a hozománynak szánt marhacsorda méretét, ha a lány ajka nincs kellően nagyra tágtíva.

Az ajakmódosításnak több típusa is létezik, és nem mindig csak a méret a fontos. Néhány lány az ajkak elszakadásától való félelmében nem vállalja a beavatkozást, vagy csak kisebb, kevésbé látványos korongot tesz bele. A színek és anyagok is különféle variációkban jelennek meg a törzsen belül. Az agyagból készült korongoknak (dhebi) négy alaptípusa van: a vörös, a vörösesbarna, a fehér és a fekete. A vörös árnyalatokat szénnel égetik ki, és a gonguifa kérgével kenik be, míg a fehér korongot egyszerűen csak magában felhevítik. A fekete színt ugyanezen módszerrel, de füvek felhasználásával érik el. A fából készült korongokat (burgui) hagyományosan csak férfiak készítik, a hajdon nők között ez a legszebbnek mondott és legnagyobb fajta. Manapság inkább a délen élő murszignál gyakori, északon már ritkábban látni. Az agyagból készített verziót előszeretettel díszítik tejjel, füvekkel bedörzsölve vagy magvakkal és fémmel kirakva. Am, hogy az

Néhány lány az ajkak elszakadásától való félelmében nem vállalja a beavatkozást, vagy csak kisebb, kevésbé látványos korongot tesz bele.

TÁNYÉRAJAK

Teljes díszben pompázó murszi hölgy büszkélkedik a falu egyik legnagyobb korongjával. A tányérakkora, hogy hordásához a nő elülső fogait el kellett távolítani

BŐRKIKÉSZÍTÉS

A kiszáritott marhabőr felső rétegének hántása a kunyhó mellett. A bőr értékes anyag: ágy lesz belőle

ajaktágitók az alsó fogsorral ne ütközzenek, a fogakat gyakran teljesen eltávolítják!

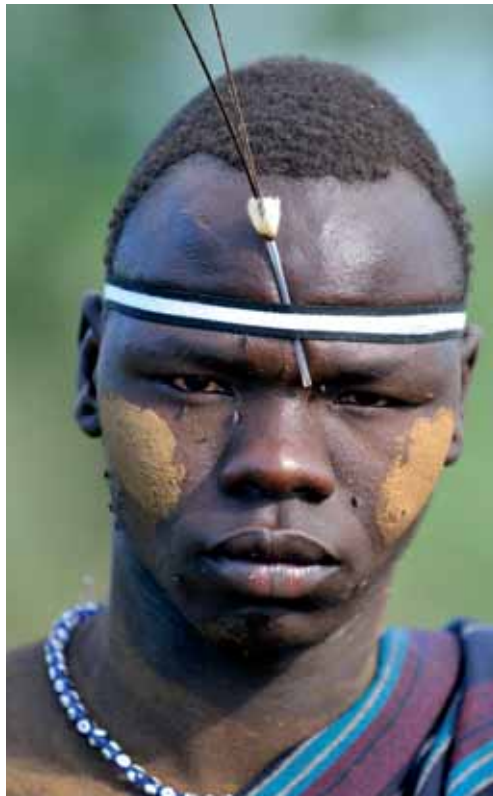
A tányérok és fejdíszek viselése természetesen a hagyományokhoz igazodott, ám ma már – jellemzően a turistákért folyó harc miatt – gyakorta láthatunk túldíszített arcú murszikat. Általánosságban azonban a fiatal lányok még mindig nagyon gyakran viselik az ajaktágitót, ám az idősebb, már gyermeket szült nők inkább csak jeles eseményeken – például aratáskor vagy az esküvőt megelőző párbaj eseményén – vesznek így részt.

Ha harc, hát legyen harc!

A párbaj az esküvői rituálé része, így a házasulandó férfiak egy-egy bottal (az ún. dongával) küzdenek meg a házasodás jogáért. Aki először adja fel vagy válik harcképtelenné, elesik az esküvőtől, és a nyertes harcos veheti el a lányt. Az etióp kormányzat ma mindent megtesz, hogy megszüntesse e szokást, ezért legtöbbször már csak titokban űzik a több évszázados hagyományt.

A donga kialakításához és használatához is rendkívül sok hagyomány kapcsolódik. A kétszáz méteres bot számos olyan jeggyel bír, amely

Aki először adja fel vagy válik harcképtelenné, elesik az esküvőtől, és a nyertes harcos veheti el a lányt.

SZIGOR

Termetes férfi tartja szemmel munkánkat. Hosszas ismerkedés, esetlen barátkozás után végül megengedte, hogy e a fotót elkészítem

ÉKSZERTOLVAJ

A kisfiú épp lekapta bátyja fejéről a díszet, hogy ő is megmutathassa nekünk

VÍZHORDÓ

idős asszony, fején edénnyel indul a közeli patakhoz.

Etiópiában a nőknek gyakran kilométereket kell gyalogolniuk, hogy családjuk számára mindennap vizet hozhassanak

megkülönbözteti a szomszédos törzsek által használt hasonló fegyverektől. Csupán két meghatározott fafajtából készülhet, késsel faragják, a markolatot pedig állatbőrrel vonják be. A harc alapvető szabálya, hogy az eszközt egymásra szegezni tilos, csak a nyéllal lehet ütést bevinni. A győzelem egy ilyen párbajon nem kizárólag az erőn múlik, hanem azon is, hogyan mérik fel a felek egymás ütéseit. Annak érdekében, hogy a sérüléseket minimalizálják, az ellenfelek védőfelszerelést is viselnek. Ez egy kosárfonó technikával készült sisakból és a nyakat, vállat, térdet és kart védő ruházatból áll, utóbbi leggyakrabban állatbőrrel vagy gyapjából készül.

Birtokháborítók

A kulturális sokszínűség nemcsak a testet díszítő motívumokban, de a murszik komplex társadalmi-gazdasági rendszerében is megjelenik. Létfenntartásuk legfontosabb oszlopa a marhatartás, de növénytermesztéssel is foglalkoznak, s más-más módszerrel művelik földjeiket az esős évszakban és az áradások ideje alatt. Mindezekhez természetesen hatalmas földterületek kellene, melyeket teljes egészében felügyeletük alatt kell tartaniuk. Erre a kormányok új környezetpolitikája mellett a szomszédos törzsek is veszélyt jelentenek, így nem ritkák a fegyveres összecsapások sem. Ráadásul az Omo folyóra épített duzzasztásos vízerőmű (a Gibe III) veszélybe sodorta a völgy összes törzsének jövőjét. A 2015 végén működésbe állt (teljes kapacitását várhatóan 2018-ra elérő) gát duzzasztóterülete rendkívül érzékeny ökoszisztémát veszélyeztet, amely az itteni népcsoportok továbbélésének egyik fő alapkövét jelentette. A közeljövőben azonban a természetes vízjárás sajátosságaira épülő mezőgazdasági kultúra

Létfenntartásuk legfontosabb oszlopa a marhatartás, de növénytermesztéssel is foglalkoznak, s más-más módszerrel művelik földjeiket az esős évszakban és az áradások ideje alatt.

MOLNÁR

A megőrölt magvakból majd puliszka jellegű kását főznek. Az ősi technológia Afrika számos pontján teljesen azonos

A HARCOS ASSZONY

a látogatók hírére lép elő kunyhójából: fején vasdarabokkal díszített rongy, kezében macséta (jobbra fent)

SZEMVIZSGÁLAT

Egy elszánt gyerek a tűzrakás közben belepattant faszálkadarabot szedi ki társa szeméből (jobbra)

fenntarthatatlanná válhat, mivel a megszokott éves ciklikusság megszűnik, hiszen a gát jelenléte, működése egészen más vízviszonyokat eredményez. A tragikus következményeket felismerve, az Afrikai Fejlesztési Bank és az Európai Befektetési Bank 2010-ben a gát megépítésére szánt összes anyagi támogatást megszüntette, ám kínai tőkével ezt a hiányt végül sikerült pótolni – ráadásul a Világbank is finanszírozza a kivitelezést.

A bajt tovább tetézi, hogy 2011-ben az etióp kormány elkezdte külföldi befektetőknek bérbe adni a rendkívül termékeny Omo-völgy egyes földterületeit. Ezzel párhuzamosan a pástornépek által tartott állatállomány lecsökkentésén munkálkodnak – a törzsek hagyományos létformájával ellentmondásban –, s megpróbálják helyhez kötött állattartásra bírni őket.

A tragikus következményeket felismerve, az Afrikai Fejlesztési Bank és az Európai Befektetési Bank 2010-ben a gát megépítésére szánt összes anyagi támogatást megszüntette, ám kínai tőkével ezt a hiányt végül sikerült pótolni.

A FOTOGÁFUS KIHÍVÁSAI AFRIKÁBAN

Az újszerűsége túl elengedhetetlen, hogy érzelmi kapcsolat alakuljon ki a fotóalanyokkal: tisztelet, bizalom és elfogadás. Nehéz, sőt inkább lehetetlen úgy dolgozni, hogy egy helyi közösség hozzá szokott a turisták tömegéhez, akik elhalmozzák őket ajándékokkal, pénzzel, így a messziről jött idegenre már eleve fejőstehénként tekinthetnek. A társadalomábrázolás fotográfiáját nem lehet pénzügyi alapra helyezni, jó fotó csak akkor születhet, ha bizalmi viszony alakul ki fotós és alanya között. A legnagyobb kihívás mindig az, hogy helyi segítőimmal és tolmáccsokkal olyan falvakat találjunk egy adott törzs területén, melyek távol esnek a könnyen járható utaktól, így kívül esnek a fő turistacsapásokon. Ahol nincs turizmus, ott pénzt se fognak a fotókért kérni, így elég egy kisebb ajándékkal „lekenyerezni” a falufőnököt, aki ezután szabad utat biztosít a munkához, és a kölcsönös kíváncsiság jegyében betekintést enged közössége hagyományos eseményeibe is.

CSIGA-LÁNY

A csiga Afrika-szerte fontos kulturális szereplő. Van, ahol varázslók jósolnak belőle, mások a gazdagságukat fejezik ki vele, és akad, ahol kedvelt díszítőelem

DÉLETIÓP HEGYVILÁG

Murszi kunyhók mögött emelkednek Dél-Etiópia varázslatos hegyláncai. Az Omo-völgy több tucat ősi törzs kultúráját rejt

Az Omo völgye Kelet-Afrika egyik legkülönlegesebb területe. A fekete kontinens egy olyan szigete, ahol még fellelhető a hagyományos törzsi életmód. Ez ma már egyre kevesebb helyen látható Afrikában, mivel a globalizáció utolérte a kontinenst, és számos ország könnyelhet el átütő gazdasági sikereket és növekedést. A fővárosokat felhőkarcolók lepik el, a multiplex mozik kényelmes székeibe a jobb megélhetés reményében a vidékről a metropoliszokba vándorolt embertömegek váltanak jegyet. A törzsi öltözéket ledobó fiatalok többsége már inkább a nagyvárosokban szeretne részesedni a sikerből. A zárt közösségek, törzsek, ősi kultúrák málladozása megállíthatatlan. Az Omo völgyében is élnek olyan csoportok, akiknek már csak pár tucat képviselője tartja az évszázados tradíciót. ☺

⊕ SZÖVEG: SZIGETI-BÖRÖCZ FERENC

BUDAPEST OUTDOOR

Budapest korántsem csak építészet, történelem, irodalom, gasztronómia és nagyvárosi pezsgés. Tele van szabadsággal, küzdelemmel és adrenalinval is. És nemcsak a romkocsmák és a fürdők romantikus városa, hanem – talán nem túlzás ezt állítani – igazi outdoor főváros is. E téren kiváló adottságait fekvésének, főként a Dunáig ereszkedő Budai-hegységnek köszönheti. Budapest e kevésbé ismert arcának felfedezéséhez legtöbbször elég, ha követjük a természetjárókat és a sílécet cipelőket a Széll Kálmán tértől, a túlméretes hátizsákkal közlekedő siklóernyősöket, a terepfutókat, barlangászokat és sziklamászókat a 65-ös buszon, vagy a bicikliseket a Fogaskerekűn

Teljesítménytúrázók társasága

A szelzsekis úriember békésen üldögél kempingasztalánál a Széher úton. A környéken járókelők közlekednek, autók parkolnak, elmegy a busz. Néha aztán megjelenik egy-egy futó- vagy túraruhát viselő alak, pecsétel valamit, és már rohan is tovább. Ez egy ellenőrző pont, az ide beesők pedig teljesítménytúrázók. Az esetenként hihetetlen népszerűségnek örvendő teljesítménytúrák (amilyen a Kinizsi Százas is) résztvevőivel is elsősorban a Budai-hegységben találkozhatunk nagyobb számban: van olyan családi túra, ahol önkéntes tűzoltók biztosítják az átkelést a Nagykovácsi úton.

Az Olajipari Természetbarát Sportegyesület tagjai gyülekeznek a felújítás alatt álló Széll Kálmán téren

Eshet az eső, fújhat a szél, a bakancsos turistákat az sem zavarja, hogy az egykori Moszkva teret atomjaira szedték. Ők máig régi becenevén „Kalefnak” hívják kedvenc találkahelyüket, hiszen immár több mint 100 éve randevúznak e kedves, pirosposzsgás, tiszteletreméltó természetjárók az „óra alatt”, hogy „felfedezzék” a lényegében a tértől induló Budai-hegység ösvényeit. Ismertetőjegyük a kamásli és a flaneling, valamint a túravezetők büszkén viselt természetjáró-jelvényei...

FOTÓ: SZIGETI-BÖRÖCZ FERENC

Sziklamászók a Kis-Sváb-hegyen

A napjainkra nagyrészt beerdősült budai kőfejtők ma már a fővárosi sziklamászók kedvelt helyei, hiszen akár munka után is kiszaladhatnak mászni egyet, ami azért világvárosi viszonylatban sem semmi. Csak a főváros határain belül is több kiépített, sziklamászásra alkalmas helyet, azaz mászóiskolát találunk. Ha a kötél nincs a hátizsákra kötözve, nehéz a sziklamászt felismerni; a legutóbb megnyílt kis-sváb-hegyi kőfejtő közelében azért néha el lehet csípni egy-egy mászt, ahogy az Álom utcán lépked felfelé beülőben, sisakkal, a sok felszerelés pedig csilingel rajta, a közeli játszótér aprónépének legnagyobb csodálatára.

FOTÓ: OROSZ ADÁM, OUTDOOR INHALES

Highlining a Tündér-sziklán

Nem nehéz kitalálni, hogy néhány elvetemült sziklamászó volt az, aki pár évtizeddel ezelőtt kitalálta az egyensúlyozás hevederre komponált művészetét. Mára a sportág továbbfejlődött. Az alapverzió a trickling, amikor a felszín közelében kifeszített hevederen lehet sétálni és mutatványozni (freestyle slacklining). Vigyázat, fertőző! Ha egy parkban látjuk őket, egyszerűen nem tudjuk levenni szemünket a légtornászok könnyed mozgásáról, egészen addig, amíg magunk is ki nem próbáljuk. A waterlining attól mókás, hogy víz felett történik a séta, a longlining lényege pedig a megtett táv. Amíg azonban a slackline-t bármely városi parkban lehet űzni, a highlining már igazi outdoor élmény: a nagy magasságban kifeszített hevederen való séta más jellegű kihívást jelent (bár kétségkívül ezt is lehet épített környezetben gyakorolni).

TREND FM
SAJÓVÁROS MÚZSEGYKÖZPONT

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
SZIGETI-BÖRÖCZ FERENC
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

FOTÓ: FORTEPAN/VOJNICH PÁL: JANCSÓ-SZOKOLAY M-22 TÍPUSÚ VITORLÁZÓ REPÜLŐGÉP 1940 KÖRÜL

Vitorlázórepülés a Hármashatár-hegyen

Régebben még a kézi erő is elkelt a starthoz, hiszen a Hármashatár-hegy tetejéről, a csúzli működési elve szerint lőtték ki a vitorlázógépeket. Később aztán a Hármashatár-hegyi Repülőtér és Pesthidegkút évtizedekig a csörlő zajától volt hangos. A rossz nyelvek szerint ez áll az egyedülálló repülőtér nemrég történt bezárása mögött is, amely 1926 óta a magyar sportrepülés ikonikus helye. Itt próbálták ki több tucat magyar fejlesztésű vitorlázó és motoros repülőgépet, melyek leg többjét Rubik Ernő, a bűvös kockát feltaláló ifj. Rubik Ernő édesapja tervezte. Később a repülőtér a hazai sárkányrepülés bölcsője lett. Ma viszont némán várja sorsa alakulását, a repülők pedig Budaörsön landolnak.

FOTÓ: FORTEPAN/EBNER: NORMAFA-LEITŐ

Sízés a Normafán az 1930-as években

Bármi is lesz a Normafa fejlesztésének eredménye, a régi, szép idők minden bizonnyal már nem térnek vissza – legalábbis, ami a sítést illeti. Például már nincs elégséges és megbízható hótakaró, még itt, a város felett sem. Az 1920-as években megindult sítélet a szocializmus évtizedeiben bontakozott ki igazán: sífutóutak, síugrószánk, több felvonó és pálya, esti kivilágítás és a Batthyány térről induló közvetlen sítárat jellemezte a virágkorszak, ami a rendszerváltás környékén kezdett hervadozni. A lesiklás élvezet, a felsétálás sport – a régi idők tempóját és alázatát ma azok a lelkes sítők képviselik, akik bár körbesíelték Európát, ahogy leesik a hó, feltűnnek a Normafán. És igen, őket lehet látni a mozgólépcsőn, vállukon síléccel, régi kezeslábasban, nem mindennapi életképet nyújtva a város népének. Sőt, igazán nagy és friss hóban van, aki az 59-es villamost használja felvonóként és a Németvölgyi út melletti szervizutat sítáryaként...

Terepfutó a 129-es buszon

A városban és mindenekelőtt a Margit-szigeten szembetűnő futóláz elérte a hegyeket is. A Budai-hegységbe tartó busz- és villamosjáratokon rendszeresen látni futózsákkal felszerelt, izmos lábú sportolókat, akik valamelyik végállomásról indulnak neki 10, 15, 20, 25 km-es, vagy akár hosszabb köreiknek.

FOTÓ: SZIGETI-BÖRÖCZ FERENC

Lehet egyszerű pince, de akár világszenzációs barlang is

A Budai-hegység kétszázánál is több, ismert barlangja közül pont a leghíresebbek találhatóak a város közigazgatási határán belül, ezért aztán Budapest minden bizonnyal a világ élvonalába tartozik a barlangok számát tekintve. Egy kis túlzással azt mondhatnánk, hogy ha leásunk valahol Budán, jó eséllyel valami üregre lelünk, mint ahogy történt ez a képen, a Várban is. A viccet félretéve, házalapozás közben találták meg többek között a jól ismert, ma már kiépített Szemlő-hegyi barlangot és az egyik legszebb hazai barlangnak tartott József-hegyi barlangot is, csatornázás közben pedig a Ferenc-hegyi barlangot. A 65-ös buszról hétköznapi látványnak számítanak a barlangászruhában, gumicsizmában az úton cammogó, barlangtúráról visszatérő, sáros emberek a Szépvölgyi úton, de minden bizonnyal a legjobb fővárosi jelenetek közé tartozott az is, amikor régebben békauszonyos emberek (barlangi bűvárok) totyogtak át a forgalmas Frankel Leó úton a Molnár János-barlanghoz, a 17-es villamos utasainak legnagyobb örömére.

FOTÓ: ADAMKÓ PÉTER

Talpunk alatt Budapest

Szép időben a Margit hídról is látszanak a Hármashatár-hegy körül nyíló siklóernyő-kupolák, sőt sokszor a Duna vonaláig is berepülnek a bátrabb pilóták (szabályosan eddig lehet). És ők azok a hatalmas zsákok cipelő alakok is a 65-ös buszon. A Hármashatár-hegy teteje magyar viszonylatban jó starthelynek számít: magasan van, nagy, kényelmesen startolható, és sokan elérnek rajta, arról nem is beszélve, hogy megközelíthetősége jó, a panoráma pedig első osztályú. Hátránya, hogy az uralkodó szélirányt a hegy lefogja, továbbá a leszállásra alkalmas területek száma is erősen korlátozott a Duna irányában.

Az élvezetes panorámarepülés mellett viszont a siklóernyősök által közkedvelt távrepülésre nem igazán alkalmas. A ferihegyi légiforgalmi folyosó miatt ugyanis komoly légtérkorlátozás van életben: a pilóták 750 méteres tengerszint feletti magasságig repülhetnek Óbuda felett. Ez pedig épp nem elég arra, hogy komolyabb távokra induljanak. A történelmi hűséghez hozzátartozik azonban, hogy a hőskorban – amikor még a légtér szabályok sem voltak ennyire szigorúak – innen repülték az első magyarországi, 100 kilométernél hosszabb távot.

Downhill kerékpáros a Fogaskerekűn

A 13 éves Bence Dartmoor kerékpárjával egy átlagos napon ötször is felviteti magát a Fogaskerekűvel, hogy aztán leszárguldjon a hegyoldalon. Kétségtelenül sokszor van olyan érzése a Budai-hegységet látogatóknak, hogy a Fogaskerekű a downhill-esek felvonójává változott. Harcias siskájukban, masszív bringáikkal kétségtelenül ők a város leglátványosabb sportolói.

Budapest olyan főváros, aminek belvárosból bő fél óra alatt akár a felhők fölé tekerhetünk. Városszerte láthatók tehát a kerékpárosok, akik edzésképpen a közeli hegyekbe igyekeznek, akár verseny-, akár hegyikerékpárokkal. A Hármashatár-hegy környéke a legnépszerűbb célpont, a János-hegyet ugyanakkor a nagyobb turistaforgalom miatt a cross-country-sok igyekeznek elkerülni.

Búvárok a kőbányai pincerendszerben

Bár a főváros pesti oldalán inkább a városi sportok szerelemeseivel találkozunk, a központtól kicsit távolabb valódi unikumra lelhetünk. A X. kerületnek is nevet adó mészkőkőbánya története a középkorig nyúlik vissza, az innen kitermelt köveket többek között a Parlament, a Vár és a Citadella építésénél is felhasználták. Egy időben a bánya közelében található sörgyár használta a kiszivattyúzott kristálytisztá karsztvizet a sörgyártáshoz, sőt még malátát is érleltek itt, a németek pedig titkos hadiüzemet létesítettek a II. világháborúban. A mintegy 30 km hosszú járatrendszer egy részét ma is hasznosítják (pl. gombatermesztésre), de a szivattyúzás megszűntével a bánya lassan ismét feltöltődik vízzel, remek lehetőséget kínálva ezzel a búvároknak, akik az egykori ipari termelés tárgyi eszközei között különleges világba merülhetnek.

FOTÓ: SELMECZI DÁNIEL WWW.SELMECZIDANIEL.COM

Egy ígéretes nap: vízre szállás a Római-parton

Gyönyörű fővárosunk krónikus betegségére, a vízparttal való tartalmas kapcsolat hiányára gyógyír a város környéki Dunapart. És nemcsak a vízparti ejtőzésnek, sülthalazásnak és fröccsözésnek van újra divatja, de az evezésnek is. Bár Csepelen és a Népszigeten is hajóba lehet ülni, a legismertebb és talán a legnépszerűbb mégis a Római-part, még akkor is, ha számos csónakháza mára étteremmé lépett elő. Egy szép tavaszi, vagy nyári hétvégén akár több száz hajó is kirajzik, elsősorban északi irányba, Szentendre felé. ☺

FOTÓ: KÁLLÓ PÉTER

⊕ LEÉL-ŐSSY SZABOLCS—GALGÓCZI TAMÁS

FELHŐK FELETT PERZSIÁBAN

A tervezés során sötétben tapogatóztunk. Nagyon kevés adat állt rendelkezésünkre. Térkép egyáltalán nem – pedig voltak iráni kapcsolataink. Szerencsére „Google a barátunk”: Vani addig kutakodott, amíg az ismert Damavand (5671 m) mellett további havas és megmászható négyezres csúcsokat is talált, Teherántól elérhető távolságra. Kinyomtattuk, és irány Irán, ahová a politikai enyhülésnek hála ma már könnyű eljutni

A hegyek felé

2016. február. A Khomeini repülőtéren Geri helyi barlangászismerősei várnak. Mivel négyen a Damavandra, heten pedig a Kahar Kuh és a Naz Kuh felé indulunk, két taxira van szükség. A Damavand-csapat rendben elindul, de a fuvarszervezők kiderül, hogy a másik csoportnak várnia kell: a kiindulópontnak számító Kalvan falu felé vezető völgyet az előző napok havazása miatt lezárták...

Idegtepő a várakozás. Több ezer kilométert repültünk, és az utolsó szakasz miatt nem juthatunk el a hegyhez?! Néhány óra múlva azonban szerencsére megnyílik az út, viszont a hó már Teherán szélétől velünk van. Meredek, jeges felszínen csúszkálunk jó 2000 m magasra, Kalvanba. A néhány száz lelkes faluban nemhogy vendéglátóhely, de még bolt sincs, ahol például kenyeret vehetnénk. Külföldi meg végképp nem vetődik erre.

A helyi gyerekek és a rendkívül barátságos felnőttek is meztláb, papucsban csúszkálnak a jégen, havon. Hátravan még a szállástervezés. Hivatalos szálláshely nincs, és persze senki sincs felkészülve egy hirtelen érkező csoport téli befogadására. Már épp azon vagyunk, hogy fölverjük sátrainkat a főtéren vagy egy épülő ház valamelyik szintjén, amikor kinyitják nekünk a mecsetet! Kézi szövésű perzsa szőnyegek alhatunk, és vendéglátóink – kulcs híján – még a mellékhelyiség lakatját is leverik számunkra. Házi sütésű lepényt hoznak, és még kristálycukrot is kapunk.

JÉGCSÁKÁNY ÉS PIRAMIS
Felértünk a Naz Kuh 4108 m-es csúcsára!
Előttünk a fél Elburz-hegység, a háttérben a legmagasabb csúcs, a havas Damavand vulkánpiramisa emelkedik

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

AZ ELBURZ (ALBURZ)-HEGYSÉG

Láncolata az Eurázsiai-hegységrendszerhez tartozik, és majd' 1000 km hosszan (Azerbajdzsán szomszédságától a türkménisztáni határig) öleli körbe a Kaszpi-tenger délies oldalát, elválasztva a Kaszpi medencéjét az Iráni-platótól. A hegység 30–120 km széles, és kb. kétharmad-magyarországnyi területet foglal el. A nagy vízfelületre nézve, csapadékos lejtőket leszámítva évente mindössze 150–500 mm csapadék várható (jórészt télen, hó formájában: ezért egyes, jól megközelíthető csúcsai kiváló sítérek!), félsivatagos helyszínen járunk.

A gránitos alaphegységet fedő üledékes sorozat legidősebb tagjai az óidő devon időszakából származnak, azaz 400–360 millió évesek. Ekkor (valamint a karbonban és a permében) főleg mészkő rakódott le. A középidőben palás rétegek keletkeztek, és folytatódott a mészkő leülepedése. A kréta vége felé lemeztectonikai okokból (ez a Tethys-óceán kezdődő bezáródását jelenti) vulkánosság kezdődött, ami vulkáni tufa leülepedését eredményezte. A vulkáni folyamatok, a szakaszos működések azóta is tartanak, és később, már a harmadidőszakban a kőzetburrok két lemezének összeütközése a mai hegység kiemelkedését okozta.

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

MECSET-SZÁLLÁS

A helyiek szívességéből a hegyi Kalvan falu mecsetjében nemcsak imádkozni, hanem aludni is lehet

HAVAS KÖZÉP-KELET

Az Elburz látványa a Damavand tetejéről
(előző oldalpár)

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

HEGYLAKÓK

„Szállásmesterünk” és a „hadtápfelölősök”,
a kenyérsütő asszonyok

3000 m FÖLÖTT

Az egész napos mászás után – erők végén
– a bivakházba érkezés előtt

TREND FM
SAJÓSZENTPÉTERI RÁDIÓSTÁCIÓ

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
LEÉL-ŐSSY SZABOLCS
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

Az Elburz nyugati részén

A Talish-hegységbe tartunk. A faluból egy alig járható, meredek lejtőn jutunk fel a hegygerincre. Előkerülnek a hótalpak (nélkülük térdig süppednénk a szikrázó napsütésben vizesedő hóba), és megyünk, megyünk felfelé. Nyom nincs előttünk. Késő délután elérjük a 3170 m magasan épített Kahar-menedéket. Róka settenkedik körülöttünk, arra lesve, milyen élelmiszert találhat utánunk. Szét is szedi az éjszakára kint felejtett teásdobozt, cukorpótlót... A konyhá belsejében semmi sincs: még szék, pad vagy polc sem, de a kilátás döbbenetesen szép!

A Budapestről kapott időjárás-előrejelzés már csak két nap szép időt jósol, ezért úgy döntünk, nem tartunk külön akklimatizációt, folyamatosan megyünk tovább felfelé. Ez ebben a magasságban még nem is kötelező, de amint elindulunk, rögtön érezzük, hogy lopják a levegőt... Beborul, és a főgerincre felérve nagyon megerősödik a szél. Fel a

szélálló csuklyát, és menet tovább! Fönt, a Kahar Kuh 4000 m fölé emelkedő, az erős szél miatt szinte hómentes csúcsáról már alig látjuk a környező hegyeket. A csapat egy része a Naz Kuhot is megcélozná, de még téblábol. Nem tudja, hogy visszaforduljon-e, és kockáztassa, hogy így az esetleges másnapi szép időben nem tud átmenni a másik csúcsra, vagy várjon, vészjelje át az éjszakát valahol, és akkor az esetleg a tovább romló időben már a lemenetel is kockázatos lesz. Továbbindulni nem mernek, de épp látjuk, hogy jön mögöttünk három másik mászó, akik a csúc alatti szeles platón sátrat vernek. Irániak, és szerintük másnap ismét jó idő lesz. Így a magyar sátrak is hamar állnak, bennük négyen vacogják át az éjszakát. Reggel viszont már valóban csodálatos az idő! Örömmászás átmenni a 4108 m magas, másik csúcsra. Az egyre meredekebbé váló gerincen szükség van a hágóvasra és a kötélre is, de a kilátás mindenért kárpótol.

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

A Damavand vulkánóriás egyébként 100 km-re emelkedő, szabályos háromszöge szinte kéznyújtásnyira van, és látszik majd' az egész Elburz-hegység. Sőt, délre, vagy 250-300 km-re a Zagrosz-hegység hasonló magasságú csúcsai is...

Esély sincs, hogy estére leérjünk a faluba, de a Naz oldalában is van egy menedékkunyhó.

Eközben azok, akik csak az első csúcsra jöttek, már visszatértek az első napi bivakba, ahol meglepetésre egy tucat iráni hegymászó lakott épp... A mi taposásunkon feljőve nekik már könnyebb dolguk volt. Másnap péntek, munkaszüneti nap, ezt használják ki, és igen nagyra értékelik, hogy Iránt

választottuk hegymászásunk célpontjául. Rögtön fölajánlják, hogy nyolcan kimennek sátrazni, hogy a korábban érkezett külföldiek maradhassanak a „házban”. Jól beszélnek angolul, vegyesen fiúk és lányok, és mivel 3000 m felett már nem kötelező a nőknek a fejkendő, valamennyien hajadonfőtt ülnek a kunyhóban.

Éjszaka azonban nagy hideg jön, és feltámad a szél is. A „kint alvók” egyenként szivárognak vissza a házba. Csak ketten bírják ki kint, a sátorban, úgyhogy a kb. nyolc személyes kunyhóban utolsó hegyi éjszakánkon végül összesen 13-an szorongtunk.

CÉL: A NAZ KUH
Háttérben előző csúcsunk, a Kahar Kuh és az Elburz keleti fele

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

FOTÓ: AMBRUS GERGELY

HIDEG ÉJSZAKA UTÁN
Hajnal az ideiglenes sáttortáborban, a Kahar Kuh csúcsa alatti platón, 4000 m fölött (jobbra fent)

MENEDÉK
Az első és utolsó hegyi éjszakán a 3170 méteren álló Kahar-bivak minimálkényelemmel ellátott kunyhója adott menedéket (jobbra lent)

A Damavand

Teherán „házi hegye” Irán legmagasabb pontja (együttal egész Ázsia legmagasabb vulkánja) és egyben az Elburz legfiatalabb kiemelkedése is: a pleisztocénben keletkezett, „alig” 1,8 millió éves. Nagy kitörései voltak 600 000 és 280 000 éve, de működött alig 7300 évvel ezelőtt is. A felszínre került kőzetanyag trachit, andezit és bazalt. Igazi rétegvulkán, s potenciálisan aktív tűzhányónak tekintik: szinte bármikor produkálhat újabb kitörést. Vulkáni kísérőjelenségekben gazdag, 5000 m felett számos kénes kigőzölgés (fumarola, ill. szolfatára) működik, a hegy körül pedig sok meleg vizes forrás fakad.

FOTÓ: LÁSZLÓ PÉTER

MEKK ELEK REMEK TERMÉKE

Kész a bakancs a csúcsmászásra!
Így kell preparálni, a célra alkalmatlan
bőrbakancsot télen egy ötezerre

A DAMAVAND LÁBÁNÁL

Télen csak a hegymászók érik el, de nyáron hívek tömegei kapaszkodnak fel a csodálatos panorámájú mecsethez (Goosfand Sara Mosque) 3300 méteren

A fővárosból 2 óra alatt könnyen elérjük a hegy lábát, a 2500 méteren fekvő Reineh városkát. Az időjárás-előrejelzés ellentmondásos: részint többnapos jó időt jósolnak, máshol pedig félméteres, friss havat ígérnek, a helyiek pedig még többel „fenyegetőznek”. Nehezen tudjuk eldönteni, mit tegyünk.

Tudjuk persze, hogy nem az Alpokba jöttünk, és a valódi helyzettel csak ott, a hegyen fogunk igazából szembesülni. A hegy lábához érve némileg kisimulnak idegeink. A települést ugyan friss hóréteg borítja, de messze nem annyi, hogy aggódnunk kellene. A helyiek nyomban tanácsokat adnak, és nem

FOTÓ: LÁSZLÓ PÉTER

tartják jó ötletnek, hogy valaki bőrbakancsban vágjon neki télen a hegynek.

Úgy tervezzük, hogy a nyáron terepjárával is megközelíthető, 3300 méteren lévő mecsetben vészeljük át az első hegyi éjszakát, és majd utána meglátjuk a folytatást. Nem akarunk kapkodni...

Vannak hótalpaink is, de nincs rájuk szükség. Már dél körül a szálláson vagyunk, és 3600 méterig is felmegyünk, hogy szokjuk a helyszínt. Fenséges a panoráma, még lent vagyunk, de a környező nagy gerincek velünk egy magasságban húzódnak, felhőt nem látunk, ragyog az arcunk...

Másnap sem kapkodunk. A kitaposott ösvényen gyaloglunk a 4250-en lévő második tábor (Mt. Damavand High Camp, ill. Damavand New Hut) felé. Havas és sziklás terepek váltják egymást. Jó erőben vagyunk, sorra hagyjuk le a többi csapatot. Tegnap ismerőseink már lefelé igyekeznek: nem próbálkoztak a csúccsal. Látszik is, hogy nagyon erős a szél. A Nap is csak erőlködik: fázik is a lábam rendesen.

A házban komoly tömeg fogad. Úgy érezzük magunkat, mint a földönkívüliek. Egy dolog, hogy nem látunk egyetlen európaít sem, de úgy festünk,

FOTÓ: LÁSZLÓ PÉTER

mint a hajléktalanok az úrhajósok között. Sokadik alkalommal figyelmeztetnek, hogy ez a bakancs itt nem lesz jó...

Nagyjából negyvenen vagyunk a helyiségben, ám a kilöttyent tea így is befagyott tócsává változik reggelre az ágy mellett. Mindenki a csúcstot rohamozza. A körülmények tényleg ideálisak, pedig rosszabb időt jósoltak, ám a kísérletezők háromnegyede így is visszafordul.

Hajnatra tervezzük az indulást. A ház addigra kiürül, az ünnep vége leparancsol mindenkit a hegyről a munkába. Van egy kis szobánk, egy kartondarab-bal lezárjuk a vasajtónkon kitorrt üvegrész helyét, és így napok óta először 0 °C fölötti hőmérsékletben pi-

henünk. Lefekvés előtt még tesztelem a napok óta tervezett extra bakancsszigetelést. Szétvágott, szélálló női alöltözet, rá kurd sál, mindez pedig a hágóvas szíjával rögzítendő. Csúnya, de tart. És igyekszem némi szilárd táplálékot még magamba erőltetni.

Háromkor szól a vektor. Marcellt hívom segítségül, hogy az utolsó, szélálló réteget is felhelyezzük a bakancsomra. Ezen áll vagy bukik a túra sikere! Erős ragasztószalag csillogtatja a furcsa lábravalót. Hágóvas rendben, irány a hegy!

Az egykori lávafolyás sziklás terepén kaptatunk felfelé, miközben a hajnal fényei festik körülöttünk percről percre szebbé a tájat. Feljebb érve a lejegetett terepen a többiek is hágóvasat csatolnak,

NEHEZÍTETT LÉGSZOMJ

A Damavand oldalában 5300 méteren, túl az első nagyobb kénes gőzfeltörésen (balra)

FOTÓ: LÁSZLÓ PÉTER

nekem megint fázni kezd a lábam. Próbálok élénkebb tempót diktálni, de egyre rosszabb a helyzet, ezért lazítok a hágóvason, és szerencsére ez bejön. Pár perc, és helyreáll a vérkeringésem. Marcellnek a gyomra rakoncátlanokodik. 5300-nál visszafordul. Nekem is fogynak a tartalékaim, de itt már nem adom fel.

A csúcshoz közel egyre több helyen csapnak fel a kénes kigőzölgések a hegy oldalából. A stabil szélirány azonban segít szalazomzni a gázoszlopok között, melyek orrfacsaró bűze nem könnyíti meg az utolsó pár száz méterünket. Oxigénhiánytól sajgó fejjel küzdjük magunkat egyre magasabbra. 20 méter séta, 2 perc pihenő. Ez a tempónk az

ÁZSIA TŰZHÁNYÓ-TETEJÉN

A Damavand csúcsáról a havas kráter mögött szinte az egész hegység látszik

utolsó egy órában. Lassan elérjük a kráterperemet. A mínusz 25 °C ellenére a bakancsom belül kályhameleg. Az előrejelzések ellenére alig fúj a szél. Felhő egy szál se. Északon a Kaszpi-tenger végtelenek tűnő víztükre feszül, amíg a szem ellát. Petitől kapok egy rúd marcipánt, ami rendbe hoz. A szél azonban váratlanul megfordul, és egy komolyabb dózist kapunk a kengézből. Ideje elkezdni ereszkedni! Visszafelé a sziklás terep helyett a havas lejtőket választjuk. Kényelmes, de hosszú menet. Az 1400 méter szint lefelé sem kevés. Ennek ellenére fülig érő szájjal érkezünk a házhoz.

Aznap csak mi próbálkoztunk, csak a miénk volt a hegy! ☺

⊕ SZÖVEG: BOTTLIK ZSOLT

NYELVI NEHÉZSÉGEK? MOLDOVA

Még a 1990-es években, az akkor frissen önállósodott Moldovai Köztársaság fővárosának egyik piacán sétálgatva, egy standnál hangos veszekedésre lettem figyelmes. Közelebb érve első hallásra nem volt egyértelmű, hogy a perpatvar helyi nyelven zajlik-e egyáltalán. Mire megértettem a helyzetet, a vásárló már oroszul kiabált egy kívülálló számára banálisnak tűnő nézeteltérés miatt az akkor már egyértelműen románul beszélő, indulatos eladóval.

A hivatalos adatok és felszínes történelmi ismeretek alapján is azt hihetjük, hogy Moldovában az ilyen esetekben problémamentes a kölcsönös nyelvi megértés. Ugyanakkor mindez szöveget ütött a fejembe, és igyekeztem már ott, a piacon, első kézből tájékozódni. Amellett, hogy feltűnt, az eladók többnyire román nyelvű östermelők, és csak törve beszélnek oroszul, világossá vált, hogy a nyelvhasználat kérdése nagyon mély társadalmi törésvonalat tár elénk. Idegennel szóba állva a helyiek egy pillanat alatt eldöntik, milyen nyelven kell beszélni vele. Persze a külföldről is ki kell derülnie nemzeti hovatartozásának, mert a nyelvválasztás (nyelvhasználat) a Moldovai Köztársaságban sokszor még ma is arroganciának vagy épp politikai állásfoglalásnak tűnhet...

A mai Moldovai Köztársaság a Dnyeszter, a Prut és az Al-Duna közötti területet foglalja magában. Az ország része annak az átmeneti zónának, amely a köztes-európai térség és az orosz hatalmi érdekek között húzódik. A fenti események mögött is nagyon komoly történeti-társadalmi konfliktusok rejlenek, amelyek sok esetben politikai színezetet is kapnak, s e problémákat is leginkább ez a pufferzóna-jelleg határozza meg. Így az ország lakosságának identitását a történelmi katalizmák, a hatalom nyelvpolitikája, valamint az elitek geopolitikai mozgásterje jelölte ki.

HULLAMOS DOMBVIDÉK

A moldovai tájat alapvetően a dombhátak és a köztük húzódó szurdokok-völgyek határozzák meg. Az ember jelenlétét sokszor csak a magányos kolostorépületek jelzik

részére később a dinasztiaalapító Basarab nevéből képzett Bessarabia kifejezést is használták. Fénykora a 15. századra tehető, aztán a térség a Balkán és a Krím irányába különösen dinamikus külpolitikát folytató Oszmán Birodalom vazallusa lett.

A nyelvekkel és vallásokkal szemben alapvetően türelmes politika miatt a birodalmi perifériákon igen vegyes nyelvi és vallási képet mutatott a társadalom. Így volt ez itt is, bár a lakosság java része a korabeli román nyelv egy dialektusát beszélte, ráadásul a nyelvhatár nem volt éles, és kelet felé fokozatosan növekedett a szláv nyelvűek aránya.

E felállás a 18. században kezdett megváltozni, amikor az erősödő Orosz Birodalom errefelé is terjeszkedve szemben találta magát az oszmánokkal. Ennek következménye több orosz–török háború a 18–19. században, míg végül a Moldovai Fejedelemség is az orosz erőterbe került. Lengyelország felosztásával a fejedelemség keleti határa a Dnyeszter vonalában stabilizálódott, míg északnyugati csücske (Bukovina) a Habsburgok kezére került.

1812-ben – az orosz–török háború után – a Prut mentén osztották föl a területet, és annak keleti részét, Bessarabiát az Orosz Birodalomhoz csatolták.

Sokszínű periféria

Ez a vidék az 5–10. század időszakában a lovas-nomád törzsek felvonulási területének számított, így szilárd állami struktúra csak a középkor utolsó harmadában alakult ki. Persze a környéken formálódó államok – pl. Magyarország vagy Lengyelország – szívesen bekebelezték volna e területet... Az 1359-ben alapított Moldvai Fejedelemség keleti

VALLÁSI ÉS KULTURÁLIS HATÁRVIDÉK

Nem csoda, hogy sokan minden alkalmat megragadnak a kereszténységhez való kapcsolat hangsúlyozására

TREND FM
GAZDASÁG, POLITIKA, ÉLET
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
BOTLIK ZSOLT
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

Oroszokkal – és velük szemben

Ez az esemény – következményeivel együtt – alapvető és máig kiható fontosságú Moldova életében. A modern nemzetté válás, nemzetépítés időszakában járunk, s bár kezdetben a cári politika adókedvezményekkel és a besorozás mellőzésével még kedvező helyzetet is ígért, később a közigazgatás átszabásával, az orosz szokásjog átvételével jóval szűkebb lett a nyelvileg és kulturálisan is sokszínű helyi társadalom mozgásterét.

A cári Oroszországban – a birodalomépítés logikájából következően – inkább a közigazgatás nyelvének és az ahhoz tartozó kultúrának a támo-

gatása volt az elsődleges, így kezdett átforgulni a lakosság etnikai képe is. A román nyelvűek fokozatosan vándoroltak ki a Moldvai Fejedelemségbe, a belső orosz térségekből pedig – főként az adminisztráció és a gazdaság területére – az orosz nyelvűek érkeztek. Ráadásul a háborús frontzónának számító, alacsony népsűrűségű térségbe tartókat kifejezetten támogatta az orosz állam: így aztán kiszolgált ukrán kozákok, az Oszmán Birodalomból menekülő bolgárok, vagy egy szervezett telepítés keretében német telepesek is otthonra leltek itt.

Az oroszosítás az egyházszerkezetet és az iskola-

hálózatot is elérte, az orosz nyelv és kultúra befolyása látványosan nőtt. Az 1870-es évektől az oktatásban és az egyházi liturgiában is korlátozták a román nyelvet, így használóik lassan a vidéki térségekbe szorultak, míg a városokban a szláv nyelvűek kerültek többségbe.

A Kárpátok és a Prut között húzódó, továbbra is önálló Moldvai Fejedelemségben mindeközben a Havasalföldi Fejedelemséggel történő nyelvi és kulturális egység megteremtése volt a cél. Ezzel lényegében a politikai pozícióját erősíteni kívánó román nyelvű nemzetté válása zajlott, s ennek része volt

ORTODOX BELTÉR

A bizánci építészeti, és ikonfestészeti remekei Moldovában is fellelhetők. A román ortodoxia fontos identitáshordozó a román nyelvű moldovaiak körében

a nyelv modernizálása, „nyugatiasítása” is. Kigyomlázták a szláv szavakat, s 1860-tól például szakítottak a cirill ábécé használatával – ami a Pruton túl, a mai Moldovai Köztársaság területén viszont egészen 1918-ig is megmaradt.

FOTÓ: FEJES ISTVÁN

Románia beszipantja

1917-ben a megroggyant Oroszország kénytelen volt lemondani e területről, amely az ekkor létrejövő Nagy-Románia része lett. A Dnyesztvertől keletre viszont a jelentős román nyelvű lakossággal rendelkező térségben létrehozták a Moldáv Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaságot (MASZSZK), azzal a nem titkolt céllal, hogy az orosz geopolitikai törekvéseket is érzékeltessék: a 20. században e vidék a Szovjetunió és Románia közötti külpolitikai ütközőzóna lett.

ELMARADHATLAN KELLÉK

A szovjet mementóhoz nemcsak a házigyári elemes lakótelepek, hanem az óriáskerék is hozzátartozik. Talán fentről minden másnak látszik... (balra)

IDŐSÍKOK, TALÁLKOZÁSOK

A chişinăui (kisinyovi) trolis útvonala a „román” régmúltat és a „moldáv” közelmúltat, míg a jármű a „szovjet” időszakot, a kávémarika pedig az „orosz” jelent testesíti

A román politika számára 1918 után egyértelmű volt a nemzet származás-, ill. nyelvi alapú meghatározása, így nyilván a korábbi Bessarábia román nyelvű lakosságát is a román nemzet részének tekintették. Nehéz megítélni, hogy Bessarábia Romániával való egyesülését a tömegek hogyan fogadták, de a két terület eltérő történelmi pályája miatt jó okunk van feltételezni, hogy az ellenérzés nemcsak a városi, nem román nyelvűek részéről volt kitapintható... A vidéki térségek elszigetelt román nyelvű csoportjaira – beszédmódjuk miatt – könnyen rásütötték az alacsonyabb rendű állampolgár bélyegét, vagy azt, hogy nem lojálisak az új hatalommal szemben. És ugyanez vontkozott a hivatalos román nemzetdefiniációba nem besorolható, vegyes területeken, esetleg vegyes házasságokban élő, kétnyelvű csoportokra is. A román hatalom megjelenéséből szinte csak a Romániával már korábban is szoros kulturális kapcsolatot tartó értelmiség profitált.

FOTÓ: FEJES ISTVÁN

A Szovjetunió megszállja...

A Molotov–Ribbentrop-paktum záradékeként a szovjetek visszakövetelték Besszarábiát – s meg is kapták annak nagy részét. Ekkor alakul ki a Moldovai Szovjet Szocialista Köztársaság, a Szovjetunió részeként. Bár az 1941. jún. 22-én Szovjetuniót ért német támadás után Románia újból bevonult a térségbe, 1945-től újra az 1940-es határok közötti adminisztrációs beosztás állt vissza.

A helyi, főleg román nyelvű lakosság elmenekülése, a deportálások és a fizikai megsemmisítés megroppantja a népet. A lefejezett és megfélemlített társadalmat így nem volt nehéz „szovjetizálni”,

s ennek legnyilvánvalóbb terepe a nyelvhasználat volt. A moldáv nyelv, a moldáv népnév következetes használata, a cirill ábécé újbóli bevezetése a románból való különbségek hangsúlyozását szolgálta.

Az egyre intenzívebb térfoglalást persze az orosz népesség beáramlása is fokozta. Zajlott az iparosítás, ráadásul mindezt kiegészítette a nyugdíjasok ezreinek ideköltözése – mégpedig a kellemesebb klíma miatt... Nyilvánvalóan nem érezték szükségét a helyi nyelv elsajátításának, és fokozatosan elidegenedtek a helyi, sajátos kulturális közegetől.

Az orosz használata a társadalmi felemelkedés zá-

logává, plusz második anyanyelvűvé kezdett válni, ami az 1970-es évektől hivatalos belpolitikai irány is volt, hiszen a szent cél az új szovjet identitás kialakítása. Gyengültek a Romániával fenntartott kapcsolatok, s a külföldi utazások erőteljes korlátozása mellett a hivatalos pártpolitika is akadályozta a kulturális kapcsolatokat. A román irodalom nagyjait, Creangát vagy Eminescut például következetesen moldovai íróknak nevezték (azt persze nem emelték ki, hogy Moldova Romániához tartozó részében tevékenykedtek). A románság irányába egy keskeny pallón csupán egy nagyon szűk értelmiségi réteg találta meg az utat.

Mindezek hatására Moldovában a városi népesség inkább az orosz nyelvet használta, s közülük is meghatározó volt az orosz nyelvű, s gyakran a Szovjetunió távoli vidékeiről érkezett képzettebb, főként műszaki értelmiségi réteg, amely egyre élesebb ellentétben állt a falusi térségekben élő, román/moldován nyelvű, szegényebb közösségekkel. Napjainkra ezért a Moldovai Köztársaságban a román nyelvű beszélőknek sok esetben kisebbségi érzése van az oroszul beszélőkkel szemben.

Új idők, új repedések

A román kötődésű értelmiség végül lépett: nyílt ellenállásba kezdett az addigi hivatalos nyelvpolitika ellen, mellyel évtizedes tabuk dőltek le. Az 1980-as évek végén provokatívnak számító nyilatkozat látott napvilágot: a nyelv román és nem moldáv, amit latin betűkkel kellene írni. A román nyelv hivatalossá válása pedig, a rendszerváltás forradalmában, 1989. augusztus 31-én törvényerőre is emelkedett. Az orosz pedig szükségképpen – szintén hivatalosan – etnikumok közötti közvetítő nyelv maradt. Ám ekkorra már a Romániában sztenderd román nyelvtől a legtöbben eltávolodtak, az irodalmi nyelvet sokszor nem is értik, főleg a kevésbé képzettek számára idegen.

Az események felgyorsultak, s egy év múlva már a teljes önállóságát is kiküldte az ország, a román kizárólagosan hivatalossá téve. Ezzel együtt a szovjet szimbólumokat (zászló, címer) is a tradicionálisnak számító (román) jelképekre cserélték. Mindez erősen riasztotta az addig nyelvileg, kulturálisan és egzisztenciálisan is előnyösebb helyzetben lévő nem román nyelvűeket: a román térnyerését a Romániával való egyesülés előszobájaként érezték.

NOSZTALGIA

A jelvények a szovjet múlt szimbólumai, amikor minden egészen más volt... és nemcsak politikai értelemben

„MI VAGYUNK A NÉP!”

Közvetlen elnökválasztást követelő tüntetés a parlament előtt Chişinăuban. A politikai törekvések mögött komoly történelmi meghatározottságok, etnikai és nyelvi törésvonalak is húzódnak

Geopolitikai sorozatunk támogatója a

PAGEO

FOTÓ: FEJES ISTVÁN

A DIADALÍV TÖVÉBEN
Román nemzeti színekbe öltözött fiatalok Chişinău főtéren.
E trikolor 1990-ben váltotta föl a „sarló-kalapácsos”
szovjet piros-zöld-piros lobogót, utalva a román/moldáv közös múltra

1990-ben az ország Dnyesztertől keletre fekvő, iparosodottabb, jelentős orosz és ukrán lakosságú részén kikiáltották a Transznyisztrai Moldáv Szovjet Szocialista Köztársaságot, ahol ez első intézkedések egyike a román nyelv hivatalos jellegének eltörlése és a cirill ábécé megtartása volt. A véressé fajult konfliktus ezernél is több áldozatot követelő polgárháborúba torkollott. A jelenleg el nem ismert szakadár köztársaság többek között annak köszönheti létét, hogy Oroszország – stratégiai érdekeire hivatkozva – támogatja, illetve erősíti saját jelenlétét a már hagyományosnak mondható érdekszférájában, s mint békefenntartó erő, ENSZ-felhatalmazás alapján ott állomásozik a 14. orosz hadsereg...

A gazdasági és etnikai feszültségek szülte válságok sorozata azonban a moldovai román nyelvű társadalomban is szakadáshoz vezetett. Ahogy minden volt szocialista országban, a rendszerváltás eufóriájának elmúltával itt is új törésvonalak éleződ-

tek ki. A Romániával való egyesülés lekerült a napirendről – főként azért, mert az 1990-es évek közepén a szovjet korszak relatív nyugalmát ígérő politikai erők kerültek hatalomra. A régi-új birtoкосok a nemzeti ideológia területén is visszanyúltak a „moldovánizmus”-hoz, igaz, már nem annak szovjet értelmezéséhez. Alapelemmé vált a nyelvi önállóság, a többnemzetiségű jelleg és a moldáv állam kontinuitásának hangsúlyozása.

Hosszú idő telt már el a piaci vitaélmény óta, de nyilvánvaló, hogy a régi szembenállások, a belső iránytűk csak lassan változnak, sőt ezen az alapon újabbak is képződnek. Ha tágabb térségünkben körbenézünk, a rendszerváltás gazdasági és társadalmi következményeivel küzdő országok háza táján alapjaiban hasonló gondokat érzékelhetünk. Amire talán csak egy kívülálló kapja föl a fejét...☺

MILEŞTII MICI A REKORDER PINCERENDSZER

Moldova fővárosától, Chişinăutól mintegy 20 kilométerre délre, Mileştii Micibe vezet utunk, ahol az egykori mészkőbánya felhagyott alagútrendszerében találjuk a világ leghosszabbjaként számon tartott borospincéjét. Itt mintegy másfél millió, aranykollekcióba tartozó palack öregbíti a moldovai borok hírnevét

Mileştii Miciben nem könnyű kideríteni, hogy a számos megálló közül a híres borospincerendszerhez hol is kell leszállnunk. Végül iránytaxi-sofőrünk siet segítségünkre, aki visszairányít minket a helyes állomásra. Rajtunk kívül senki sem száll le. A főútról még 1 kilométer a komplexum főbejárata. Bent rendezett park, üldögélő helyekkel. A közeli faluból telefonon szereznek egy taxit, mivel a pincerendszer gyalogosan nem járható. Pár perc múlva már meg is érkezik az autó, így a sofőrrel és ide-

genvezetőnkkel együtt hatan már indulunk is a hegy gyomrába, a 30–85 m-es mélységben található borospincébe.

Már ősidők óta működött itt mészkőbánya, az innen származó alapanyagból épült fel Moldova fővárosa, Chişinău is. Aztán a bányát az 1970-es években bezárták, ekkor merült fel a 200 km hosszú járatrendszer borospincéként történő hasznosításának lehetősége. Napjainkban mintegy 55 km hosszú alagutat használnak bor tárolására. Első

ÚTELÁGAZÁS
A járatokban való tájékozódáshoz elengedhetetlen a szakavatott kísérő iránymutatása

NEMES PENÉSZES BOROK
A kedvező klíma és a megfelelő páratartalom ideális lehetőséget biztosít a kiváló moldovai borok tárolására (balra fent)

ALAPRAJZ
Az antik megjelenésű térképen is jól látszik a pincerendszer szövevényes szerkezete (balra)

EBÉDLŐ
A giccses étterem számos lakoma színhelye volt a közelmúltban (jobbra fent)

megállónk egy föld alatti, mesterséges vízesés: ennek segítségével a karsztvizet vezetik el. Pár kanyar után a moldovai bor-aranykollekciónál szállunk ki, ahol az ország legjobb minőségű, muzeális nedűit tárolják. Az állandó, 12–14 °C-os hőmérsékletről és a 85–95%-os páratartalomról elektromos ventilátorokkal gondoskodnak. A széles, boltíves járatok oldalában nyíló vermekben felbecsülhetetlen értékű borokat tárolnak, nem túlzás tehát a járatok kamerarendszerrel történő megfigyelése. Az egyik félreeső zugban egy nagy faasztalt találunk, ahol az ország legjobb sommelier-i tesztelik az éves termést.

A járat végén titkos, görgökkel ellátott ajtó nyílik, amely rejtett terembe vezet. Ez volt a válasz az 1985-ös gorbacsovi alkoholreformra, amely a Szovjetunióban óriási méreteket öltő és problémát okozó alkoholizmus visszaszorítására irányult. Akkoriban a szeszitalok árait jelentősen megemelték, a keres-

kedelmet korlátozták. Az újításnak a visszaszorítani kívánt problémára nem, a kieső adóbevételek formájában a költségvetésre annál nagyobb hatása volt. Tehát ebben a – külvilágtól még inkább elzárt – helyiségben tárolták és óvták meg a reformtól az aranykollekciónak legértékesebb darabjait.

Ma adott a lehetőség, hogy – csillagászati összegekért – saját, kőbe vágott tárolóegységet vásároljunk, ahol saját borgyűjteményt őrizhetünk. Elsősorban módosabb távol-keleti üzletemberek élnek e lehetőséggel, ők falra szögezt névtáblával is büszkélkedhetnek.

Vezetőnk végül az egykori nagy lakomák színhelyeül szolgáló, Stefan Cel Mare arcképével díszített, giccses föld alatti étterembe vezet minket, amelyet jó néhány híresség, köztük az UEFA elnöke és számos celeb is felkeresett.

SZÖVEG ÉS KÉP: MIEHLE DÁNIEL

ODALENN, DÉLEN MARTIN LUTHER KING-NAP ÉS PARÁDÉ

Ragyogó napsütés és 20 Celsius-fok, holott a naptár még jócskán a télen jár; na igen, ez itt Texas és Louisiana, az amerikai Dél. Harminc éve, 1986 óta minden év január harmadik hétfője Martin Luther King emlékének szentelt ünnepnap. Az MLK Grande Parade mottója – It Takes a Village – akár mindnyájunknak szóló intellem is lehetne...

Amerika Gandhija

Martin Luther King Jr. – az amerikaiak sosem felejtik el az „ifjabb” megjelölést – 1929. január 15-én született a georgiai Atlantában. Csakúgy, mint édesapját, őt is Michael King néven anyakönyvezték, de Luther Márton lelkész, a protestáns reformáció szellemi atyja tiszteletére átkeresztelték. Baptista lelkészként és politikai aktivistaként csakhamar az amerikai polgárjogi mozgalom vezető személyisége lett. A fehérek és feketék közti jogi egyenlőség megteremtéséért és a feketékkel szembeni faji megkülönböztetés megszüntetéséért küzdött. Ellentétben az olyan radikális színes bőrűekkel, mint Malcolm X, vagy olyan mozgalmakkal, amilyen az Iszlám Nem-

zet, beszédeiben, nyilatkozataiban az erőszakmentességet hirdette, a polgári engedetlenség határait sosem hágtá át. Nagy hatással volt rá India politikai és spirituális vezetője, Mahátma Gandhi.

Sosem lehet előre kiszámítani, hol kezd erjedni egy „bezápult” társadalom. Az amerikai polgárjogi mozgalmak történetében ez Montgomery városkában történt, egy akkoriban mindennapi esettel: letartóztattak egy afroamerikai kislányt, aki nem adta át a helyét egy fehér férfinak. A válasz, az egy évnél is hosszabb ideig tartó buszbojkott már nem volt mindennapi. A fajvédők nem is vették jó néven, King lakását bombatámadás érte, több mint

LENDÜLETTEL, DE NEM INDULATTAL

A született szónokok lelkesítenek, ám híven Martin Luther King szellemiségéhez, sosem lázítanak

(jobbra)

A JAZZ HAZÁJA

Már-már unalmas, hogy mindig és mindenütt ezt halljuk, de az amerikai DÉL – így, csupa nagybetűvel! – valóban az. Bármiféle parádé elsősorban zenekarok felvonulását jelenti

(balra)

száz aktivistát és őt magát is letartóztatták, de végül a szövetségi bíróság úgy döntött, hogy a szegregáció törvényellenes, és a városvezetés a buszokon érvényes faji elkülönítésre vonatkozó rendeletek visszavonására kényszerült.

1963-ban a Washingtoni Menetelés során megtartott „Van egy álomom” kezdetű, elhíresült beszéde óriási nyilvánosságot teremtett a mozgalomnak. Kinget azóta a történelem legnagyobb szónokai között tartják számon. A polgárjogi kérdés az 1960-as évek egyik legfontosabb közéleti és politikai témájává vált: a folyamatos megmozdulások 1964-ben a Polgárjogi Törvény, 1965-ben pedig a Választójogi Törvény elfogadásához vezettek. King az évtized közepétől kritizálni kezdte az Egyesült Államok vietnami háborúban betöltött szerepét, majd megszervezte a Szegény Emberek Mozgalmát, melynek csúcspontja szintén egy fővárosi felvonulás volt.

1968. április 4-én Memphisben (Tennessee) merénylet áldozata lett: James Earl Humphrey fegyveréből dördült el a végzetes fejlövés. A gyilkost 99 év börtönbüntetésre ítélték.

A Nobel-békedíjat 1964-ben a legfiatalabb férfiként nyerte el. 1977-ben Jimmy Carter posztumusz Szabadság Elnöki Érdeméremmel, 2004-ben a Kongresszus a Kongresszusi Aranymedállal tüntette ki.

„Van egy álomom: egy napon felkel majd ez a nemzet, és megéli, mit jelent valójában az, ami a hitvallásában áll. Számunkra ezek az igazságok nyilvánvalóak; minden ember egyenlőnek teremtett.

Van egy álomom: egy napon Georgia vöröslő dombjain a hajdani rabszolgák fiai és a hajdani rabszolgatartók fiai le tudnak ülni a testvériség asztala mellé.

Van egy álomom: hogy egy napon még Mississippi állam is, amely ma az igaztalanság és az elnyomás forrásától szenvedő sivatag, a szabadság és a jog oázisává fog változni...

Van egy álomom: hogy négy kicsi gyermek egy napon olyan nemzet tagja lesz, ahol nem a bőrszínük, hanem a jellemük alapján ítélik meg őket.”

Martin Luther King, 1963

Apraja-nagyja

„It takes a village to raise a child” – tartja az afrikai közmondás, amely arról szól, hogy egy gyermek felneveléséhez az egész falunak a közreműködésére – vagyis mindenkire – van szükség. Ez az ősi időkben szó szerint is igaz volt: a gyerekek istápolásában részt vett a teljes törzs, illetve nagycsalád. Minthogy a parádé antirasszista indíttatású, az It takes a village rövidített mottó ebben az összefüggésben arra utal, hogy mindnyájan felelősek vagyunk azért, hogy a különböző hátterű emberek megértsék és elfogadják egymást. Aktuálpolitikai vonatkozása pedig az, hogy Hillary Clinton könyvének is éppen ez a címe, tehát a parádé egyben Clinton elnökválasztási kampányát is támogatja.

Az iskolába járóknak – legyenek alsósok vagy egyetemisták – és a szövetségi alkalmazottaknak külön öröm, hogy az ünnep állami szünnap. Azért is

nagy szó ez, mert az Államokban nagyon kevés a fizetett munkaszüneti nap. Ennek a napnak az üzenete mindenkinek szól, a főszereplők mégis jellemzően afroamerikaiak, oldalukon egy-egy fehér férfival. Mind kiváló előadók, nem láttam még papírból felolvasó szónokot, de olyat sem, aki hebegne-habogna. Vérmérséklete szerint vannak inkább patetikusak, míg mások gyújtó hangú beszéde sem lázít, híven Martin Luther King örökségéhez. Az egyházi méltóságok jelenléte külön színfolt – a szó szoros értelmében is; Amerikában sok és sokféle egyház létezik, papjaik gyakran színpompás reverendát viselnek. A hallgatóság figyel és hallgat, nem éljenez, nem rikoltozik. Néha az egyetértés, tetszésnyilvánítás hangja halk morajlássá erősödik, de legtöbbször csak bólogatnak. Mégis nagyobb erőt érzek, mint egy zajos tünteté-

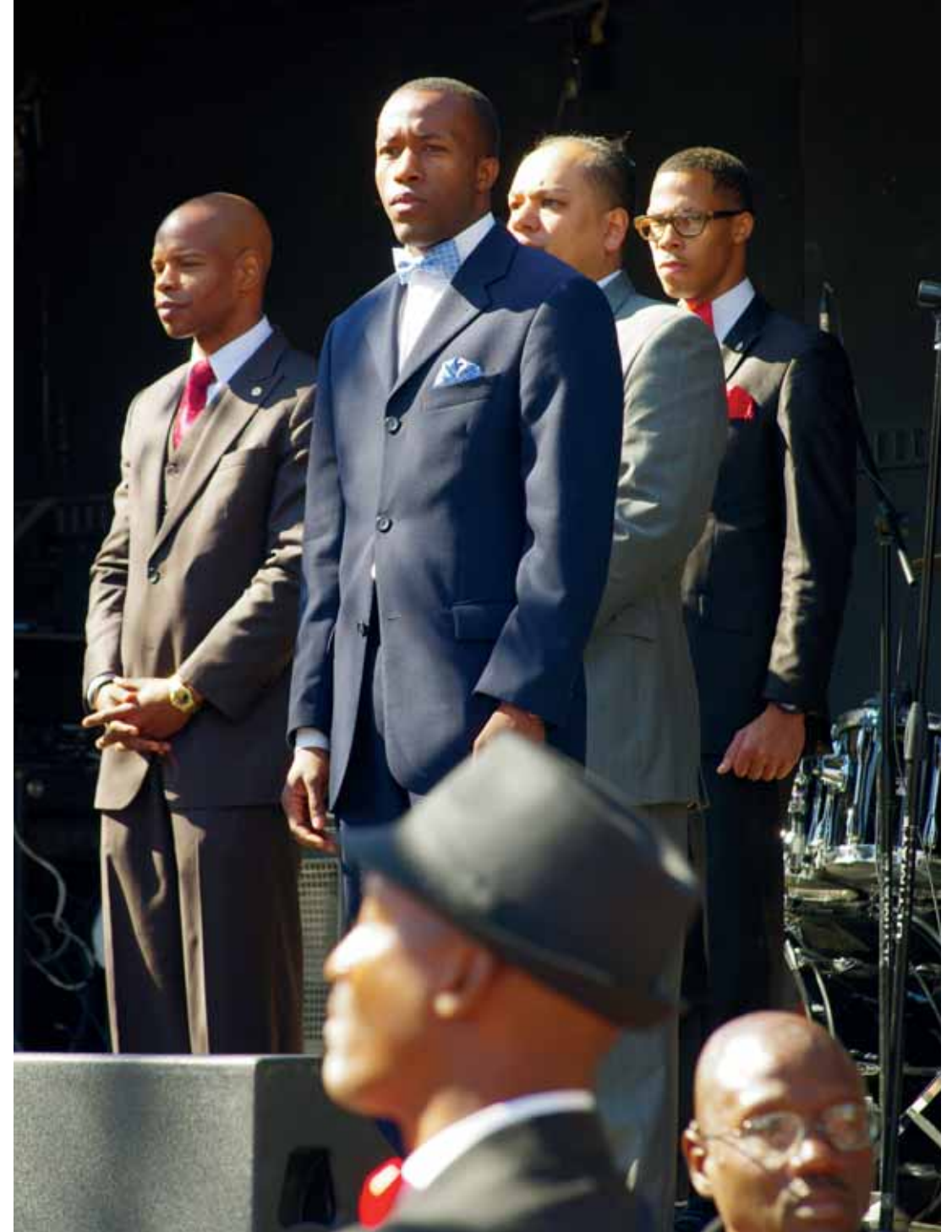
MINTHA MISÉN LENNÉNEK

Anyák ölelik magukhoz gyerekeiket, családok hallgatják csendben a beszédeket

RUHA TESZI AZ EMBERT

A parádén parádés köntösben jelennek meg az egyházi méltóságok. Legtöbbjük maga is beszédet mond

sen. Népes családok állnak a napsütésben, ernyők vagy az örökzöld fák lombja alatt, sokan imára kulcsolják kezüket. Az édesanyák magukhoz ölelik gyermekeiket, akik talán itt hallanak először arról, hogy a világon csak egyetlen emberi faj létezik, és ez maga az ember, bórszíntől függetlenül, és éppen a sokszínűség adja az amerikai nemzet erejét. A multikulti itt egészen más értelmet nyer, mint Európa nemzetállamaiban.

A FEHÉR JELENLÉT JELENTŐSÉGE

Ezen a napon a főszereplők jellemzően afroamerikai férfiak, a fehérek csak epizodisták, de jelenlétük fontos

Multikulti

Ha már a sokszínűségről esik szó, a parádé igazán az. A naptár az idén úgy hozza, hogy Houston nem létező belvárosának utcáit, tereit két napig blokkolják az emberek. Vasárnap a Houston Maraton ziháló futói és az őket biztató drukkerek, hétfőn a parádé zajosan kavargó tömege. Az afroamerikaiak mellett tagbaszakadt texasi marhapásztorok (cowboyok, ha így jobban hangzik), ámuldozó dél-ázsiaiak, vidám kelet-ázsiaiak és ki tudja, még hányféle náció vonul és báméskodik. Houston ilyen értelemben is az USA legszínesebb nagyvárosa, lakossága mintegy száz etnikumból tevődik össze. Bár néhány ázsiainak és a szónoki emelvény mellett a 20. századból itt felejtett punknak fogalma sincs, tulajdonképpen miről van szó, a cowboyok

szerint pedig az igazi attrakció a világ legnagyobb marhavására és a rodeó márciusban (Houston Livestock Show and Rodeo Parade), de azért mindnyájan jól megvannak. Különösen, hogy csinos lányokat vizslathatnak: ezen a napon majd minden sarkon Amerika szépe címet osztogatnak az arra érdeemeseknek.

AZ ERNYŐ IGÉZETE

Nem esernyő, mert időjárástól függetlenül a ruházat fontos kiegészítője, a franciás elegancia része

MINTHA TURISTA LENNE

A Houstonban élő rengeteg ázsiai inkább nézőközönség, semmint résztvevő. Pedig King szavai hozzájuk is szólnak

SZÉPSÉGIKIRÁLYNŐ KERESTETIK

Úton-útfélen szépségkirálynőket választanak. Ez a fotósok nagy napja, mindenki hagyja magát lefényképezni

Egy jó és biztonságos vidék

Persze a város határain kívül is van élet, nem is akármilyen. A nagyvárost övező megye, Fort Bend County az USA legbiztonságosabb és legélhetőbb vidékei közé tartozik. Követve a sztereotípiát, mint az egyik „városka”, a több mint 80 000 lelket számláló Sugar Land ideiglenes lakója, akár a feketék alacsony, 13,4%-os arányával is magyarázható. Van, ahol ez az okfejtés megállná a helyét, de nem itt: a testvérváros, Missouri City polgárai 42%-a fekete. Akkor mégis mi kellett ahhoz, hogy a Money magazin a „legjobb” és „legbiztonságosabb” jelzőkkel illesse a vidéket? A recept egyszerű: munkalehetőség, magas színvonalú oktatás, ápoltság, erős afroamerikai középosztály, a feketék arányos képviselete a vezető pozíciókban, és – nem utolsósorban – integráció. Azok a sokféle etnikumhoz tartozó gyerekek, akik együtt járnak iskolába és sportolni, együtt özönlenek ki a Settlers

Way Elementary School kapuján, délutánonként együtt játszanak a parkokban, nem valószínű, hogy felnőttként egymás ellen fordulnának. Mivel pedig az amerikaiak rendkívül „gyerekpártiak”, a gyerekek már most összehozzák szüleiket.

És hogy mindez hogyan jön az emléknaphoz? Fort Bend County városaiban ilyenkor erről beszélnek a szónokok, erről ír a Sugar Land Sun, a Fort Bend Star vagy éppen a Fort Bend Independent. Úgy gondolják, náluk már megvalósult Martin Luther King álma. Másutt persze még nem. A Ku-Klux-Klan működik, ám immár nemcsak a feketék, hanem mindenki „más” ellenében is. (A legutóbbi Oscar-díj-átadáson pedig nehezményezték, hogy idén csak fehér jelölt volt, és ez a részrehajlás – úgymond – tetten érhető az amerikai igazságszolgáltatásban és az oktatásban is.)

A jazz fővárosában

New Orleans egy másik világ. Ott parádé parádét követ, a francia negyed terei és utcái mindig zenétől és menetelők zajától hangosak. Ebben a városban, amely olyannyira szenved a fegyveres bűnözőktől, a szónokok – köztük Rafeeq Haamid Nu' Man, a Masjidur-Rahim-mecset imámja és a számtalan baptista lelkész – nagyon is érthetően leginkább az erőszakmentességről beszél. A City Hall ad helyet az emléknapi nyitányának, és olyan patinás nevű utcákon vonul a menet a MLK-emlékműhöz, mint a Jefferson Highway, a Simon Bolivar Ave és persze a Martin Luther King Boulevard. Többen itt is ernyőt tartanak a fejük fölé, öltözkük pedig bohókásan elegáns. Sok a fehér, a fiatal nők belefeledkeznek a parádé hangulatába, de éltebb aszszonyok is odaadással verik a nagydobot. Egész zenekarok kelnek lábra, gyors léptekkel játszanak a nehéz hangszeren. New Orleansban a zenészek

„Ifjabb Martin Luther King nemzedékének lelkiismerete volt. Maga előtt látta tornyosulni a faji megkülönböztetés hatalmas falait, de hitt abban, hogy a szeretet erejével ezek a falak ledönthetők. Az volt az álma, hogy legyen bármennyire is kimerítő és fájdalmas a harc, beváltja alapító atyáink azon ígéretét, hogy Amerika a legelesettebbek számára is élhető ország legyen. Jobbá tette nemzetünket, és ezáltal erősebbek is lettünk. Álma tartja életben országunkat.”

Jimmy Carter, 1977

krémjét a fúvósok jelentik, a csillogó trombitákon és szaxofonokon hasra esik a napsugár. Motorosok csatlakoznak a tömeghez, de ők nem a Pokol Angyalai: a Harley-Davidsonok duruzsolása beleolvad a kakofóniába. És ezen a napon – mikor máskor? – ítélik oda a Martin Luther King Jr. Jazz Award hat díját is.

SZÖVEG ÉS KÉP: VOJNITS ANDRÁS

RÉZFÚVÓS A KIRÁLY

Más hangszer a menet zsvájában nem is tudna érvényesülni. Legfeljebb a dob, de az mellékszereplő

**OZONE.
UTAZÁS**

JÁRATLAN UTAT JÁRT ÉRT
SOHA EL NE HAGYJ!

ALBÁNIA

JÚNIUS 23-ÁN 20:05-KOR
AZ OZONENETWORK MŰSORÁN

 NEMZETKÖZI
TERMÉSZETFILM
FESZTIVÁL
Gödöllő

EXPEDÍCIÓS- ÉS ÚTIFILM KATEGÓRIA
1. HELYEZÉS

 OzoneNetwork
A környezetbarát tévé

⊕ SZÖVEG: IVANICS ANDREA

TANGÓ ÉS FOCI BUENOS AIRES

A 40 milliós Argentína 15 milliós agglomerációjú fővárosa nyilvánvalóan korántsem csak erről szól. De ez áll a cégéren – és nem alaptalanul. Vajon miből fakad az a hihetetlen szenvedély és fanatizmus, ahogy a fővárosiak a focit játsszák és körülrajongják? Ráadásul náluk érzékibben senki sem táncolja a tangót. És ugyan mi a nyitja az ehhez kapcsolódó pozitív életszemléletnek?

FOTÓ: IVANICS ANDREA

Gépem leszálláshoz készülődik a Ministro Pistarini Nemzetközi Repülőtérén, Ezeiza városrészben, ezért gyakran egyszerűen csak Ezeizának hívják. Gyors poggyászfelvétel, taxi – és már indulok is Buenos Aires belvárosa felé. Szóba elegyedek sofőrömmel, aki amúgy pontosan tudja, hol található Magyarország. Talán meglepő, de az 1978-as argentin futball-világbajnokság kapcsán hazánk igen nagy hírre tett szert: a kiválóan elkönyvelt magyar csapat 2–1-re kikapott a házigazdától, de nem épp simán – és a Töröcsik–Nyilasi-párost a világ legjobbjai között említik, és tartják számon ma is, annak ellenére, hogy az ominózus meccs legvégén mindkettőjüket kiállították. Mindez pedig itt ma már a kollektív emlékezet beágyazott része!

Buenos Airesben persze igen sok magyar származású lakos él, a mintegy 30 ezresre becsült argentinai magyarság kb. kétharmada.

Kettészakadt város

2015 novemberében zajlott a legutóbbi elnökválasztás, amit Mauricio Macri nyert meg. Az előtte álló legégetőbb, megoldásra váró gazdasági problémák közé tartozik az infláció, az államháztartási hiány, a gazdaság stagnálása, a valutatar-

LA BOCA

Az olasz bevándorlók alapította városrészben a kék mindenhol jelen van, többnyire a sárga is. Ezek a Boca Juniors színei. Az alapvetően korántsem fényűző periférianegyed Caminito része azonban a főváros egyik fő turistaattrakciója: színesen rikító házak, tangó, foci és olasz éttermek. Az erkélyről Evita és Maradona bábuja is üdvözlő... (fent)

A 21. SZÁZADI BUENOS AIRES

A La Plata menti Puerto Madero városrész épp napjainkban alakul át. Az egykori dokkok és raktárak helyén, részben pedig a régi épületek felhasználásával épül a modern negyed. Az Asszonyok Hídja (Puente de la Mujer) a világhírű spanyol építész, Santiago Calatrava alkotása, a keleti és nyugai dokkok új összeköttetése (előző oldalpár)

FOTÓ: IVANICS ANDREA

FOTÓ: IVANICS ANDREA

... mivel azonban Buenos Aires agglomerációja ma az argentin lakosság majd' 40%-ának otthona, a fővárosi problémák fokozott kihívást jelentenek.

talékok szükségessége. Ő maga legsürgetőbb feladatuként a demokratikus intézmények minőségének emelését, a szegény rétegek életminőségének javítását, a kábítószer-kereskedelem elleni harcot és a külpolitikai kapcsolatok szélesítését, ártértékelését határozta meg. Természetesen arra is megoldást kell találni, miként egyezzen meg azokkal a befektetési alapokkal, amelyeknek bírósági követelése miatt jelenleg technikai államcsődben van az ország: mivel azonban Buenos Aires agglomerációja ma az argentin lakosság majd' 40%-ának otthona, a fővárosi problémák fokozott kihívást jelentenek. A belső területekről erős kivándorlás kezdődött, főként a jómódúak, a középosztálybeliek és a mobilis fiatalok hagyják ott a városmagot. Gyors előregedés tapasztalható, ugyanakkor mintha kettészakadt volna a metropolisz, így összességében az utóbbi évtizedben sokat veszített korábbi fényéből. Az északi, La Platahoz közelebbi részek köszönik, jól megvannak, tele történelmi-építészeti látnivalóval, városrehabilitációs programok, turistaattrakciók, kulturális és sportesemények színhelyei, a déli térség azonban erősen lecsúszott és szétesett. Rendkívül erős a bevándorlás: főként a szegényebb dél-amerikai országok fiataljai érkeznek – többnyire képzetlenül. Új szegénynegyedek születnek, de e dobozviskós lakhelyek még az északi városrészben is megjelennek. A hatóságok küzdenek ellene, de nagy az olcsó munkaerő nyomása, és végeredményben minden szinten feszültségek keletkeznek. Romlik a közbiztonság, a bevándorlók integrációja kevés sikerrel jár.

talékok szükségessége. Ő maga legsürgetőbb feladatuként a demokratikus intézmények minőségének emelését, a szegény rétegek életminőségének javítását, a kábítószer-kereskedelem elleni harcot és a külpolitikai kapcsolatok szélesítését, ártértékelését határozta meg. Természetesen arra is megoldást kell találni, miként egyezzen meg azokkal a befektetési alapokkal, amelyeknek bírósági követelése miatt jelenleg technikai államcsődben van az ország: mivel azonban Buenos Aires agglomerációja ma az argentin lakosság majd' 40%-ának otthona, a fővárosi problémák fokozott kihívást jelentenek. A belső területekről erős kivándorlás kezdődött, főként a jómódúak, a középosztálybeliek és a mobilis fiatalok hagyják ott a városmagot. Gyors előregedés tapasztalható, ugyanakkor mintha kettészakadt volna a metropolisz, így összességében az utóbbi évtizedben sokat veszített korábbi fényéből. Az északi, La Platahoz közelebbi részek köszönik, jól megvannak, tele történelmi-építészeti látnivalóval, városrehabilitációs programok, turistaattrakciók, kulturális és sportesemények színhelyei, a déli térség azonban erősen lecsúszott és szétesett. Rendkívül erős a bevándorlás: főként a szegényebb dél-amerikai országok fiataljai érkeznek – többnyire képzetlenül. Új szegénynegyedek születnek, de e dobozviskós lakhelyek még az északi városrészben is megjelennek. A hatóságok küzdenek ellene, de nagy az olcsó munkaerő nyomása, és végeredményben minden szinten feszültségek keletkeznek. Romlik a közbiztonság, a bevándorlók integrációja kevés sikerrel jár.

FOTÓ: IVANICS ANDREA

ISMERŐS ÉPÍTÉSZEZ

Mintha Budapesten lennénk...
A századfordulós, neoklasszicista kupola
a Parlament, az Argentin Nemzetgyűlés
épületén tornyosul (balra)

PLAZA DE MAYO

A 19. században kezdődött, de a 20. század
elejére is átnyúló, klasszikus metropoliszépítés
leglátványosabb helyszíne a Monserrat-nyeged.
Balra Buenos Aires városvezetésének egyik
fő központja, a Törvényhozás épületegyüttese,
szemben pedig a Cabildo, az egykori Városháza,
amely ma múzeumként működik
(lent)

Toronyházak és bódék

Ahogy beérünk Buenos Aires külső kerületeibe és a központ felé haladunk, figyelmem az épületekre és az utcákra szegeződik. Minden olyan ismerős, mintha otthon sétálgatnék! Olyan részen autózunk épp, mint ha Budapest belsejének jellegzetes, 19–20. századi, klasszikus építészetű, városrendezési világában járnánk – megspékelve jó adag fényreklámmal.

*... inkább meséljek én, Európáról,
Magyarországról! Végeredményben
elég vicces, hogy inkább ő kérdez a
jövőről... Jót keresve, szenvedéllyel.*

Ez persze itt is a belváros, ahol tömegek sétálgatnak, ráérősen beszélgetnek, vagy épp hivatalok, üzletnegyedek környékén sietnek. Észak-Buenos Aires élhető, látogatószemmel különösen barátságos helyszín. Összetákolt viskók azonban itt is feltűnnek, s vajon mi a helyzet, ha nem egy öltönyös üzletembertől, hanem egy bódé előtt ücsörgő férfitől kérnék segítséget: mutassa meg, hogyan juthatnék el az Obeliskhez?...

Az iránymutatás szívélyes, és a beszélgetés sem maradhet el. Elmeséli, hogy tíz(!) gyermekével és a feleségével él itt, már vagy hat éve. A kilátások? Elég boldogság, ha egészségben együtt tudhatja a családját. Viszont inkább meséljek én Európáról, Magyarországról! Végeredményben elég vicces, hogy inkább ő kérdez a jövőről... Jót keresve, szenvedéllyel. Közben látom, hogy a szegényes bódében egy nagy tévé virít. Észreveszi, és válaszul csak ennyit mond: „Szenvedélyről beszélgettünk az előbb, az én egyik nagy szenvedélyem, a futball.”

Focimánia

Szenvedéllyel és fanatikusan imádják csapataikat. Mondjuk, a Boca-negyedbe nem is ajánlatos piros-fehér River Plate-mezben menni, és ott a stadionban még a Coca-Cola felirat sem lehet piros (mint mindenütt a világon), csak fekete. És persze kék-sárga Boca Juniors-színekben meg ne menjünk a La Plata közelébe...

Újra be egy taxiba, irány a híres – és turisták által megszállt központú – Boca. E városrész egyike a szegényebb negyedeknek, „sétálóutcája” azonban a prospektusok éke. Színes házak, hangulatos bárók, tangó – amolyan romnegyed-jellegű, néhány látnivaló-csúcsponttal. A száz éve még jobb időköt megélt, de épületállományában és szociálisan is leromlott, teljes lakosságcsere átment környék roskatag házainak félig leszakadó erkélyein kisgyerekek integetnek. Rusztikus jellegű és fotogén – főleg azoknak a turistáknak, akik kipattannak a városnéző buszból, szuvenírt vásárolnak, körbefotóznak, hisz színpompá van jócskán.

Ahogy a Boca-stadionhoz közeledek, a málló házak falaira festve a csapat címere, zászlaja köszön vissza. Miközben a kifestett házakat nézem, kezdem érteni, mit jelent, mikor arról beszélnek: rajongásig szeretni egy csapatot, családtagként bánni vele, és jóban-rosszban kitartani, küzdeni érte. És valóban családtagként bánnak kedvenceikkel, hiszen nem ritka, hogy a szegényebb otthonokban házi oltárt emelnek csapatuknak: a szakrális ereklyék mellett megtalálhatjuk annak színeit, címerét, esetleg egy-egy kedvenc játékos képe is ide kerül. Sőt, létezik Diego Maradona Egyház is, amely Argentínában hivatalosan bejegyzett és

Mondjuk, a Boca-negyedbe nem is ajánlatos piros-fehér River Plate-mezben menni, és ott a stadionban még a Coca-Cola felirat sem lehet piros, csak fekete.

BOCA JUNIORS

Sport, intézmény, vallás, sokmillió rajongótábor, elképesztő hangulat. A La Bombonera becenevű, 50 ezres aréna általában dugig telik. Maradonának természetesen saját páholya van

... létezik Diego Maradona Egyház is, amely Argentínában hivatalosan bejegyzett és elismert – nem kevés taggal.

elismert, nem kevés taggal. Minden csapatnak van természetesen „barrió”-ja, törzsszurkolói csoportja, szavazati joggal az elnökségi üléseken, és persze előírt feladatokkal a csapat háza táján.

A stadionhoz közelítve egyre többen lengetnek zászlókat és sálakat, kék-aransárga mezben-sapkában, teljes átszellemléssel énekel

lik csapatuk himnuszát. És ma még épp meccs sincs! Ebből a stadionból indult a világhírnév felé Diego Maradona, de a tehetség kitartással és fanatizmussal teljes felívelésének kiváló példája az ősi rivális klub, a River Plate sztárja, Mario Kempes is. A 78-as vb első argentin meccsének 87. percében Töröcsik őt rúgta fel úgy, hogy klasszisunk rögtön mehetett zuhanyozni. Kempes pedig végül a vb nagy sztárja lett.

A FEKETE COCA-COLA
A Boca Juniors stadionjában esélytelen, hogy a fő ellenlábás, a River Plate pirosában jelenjen meg a legnépszerűbb üdítő

FOTÓ: IVANICS ANDREA

Mellesleg a Boca Juniorshoz hasonlóan a River Plate-et is Buenos Aires egyik szegényebb körzetében, a La Bocában alapították. Amíg a Boca Juniors a kerületben maradt, addig a River először Buenos Aires Palermo nevű városrészébe, majd az 1930-as években egy kisebb kerületbe, a Nuñezbe költözött. Itt áll az Estadio Monumental, s itt játsza mérkőzéseit a nemzeti válogatott is. A Monumental nemcsak egy stadion, hanem – ahogy a mai, modern stadionóriások esetében ez már megszokott – valóságos sportközpont: rengeteg edzőpályával, szálláshelyekkel, étteremmel, orvosi rendelőkkel, ajándékbolttal, sportmúzeummal és a világhírű River Plate Sportiskolával.

A sokáig élő tradíció szerint, míg a Boca-rajongók nagy része inkább a munkásrétegből került ki, addig a Rivert favorizálók többnyire a középosztályba tar-

LA PLATA

A Paraná–Paraguay-folyórendszerek óriási, de sekény tölcseértorkolata, széles tengeröböl, helyben pedig Rio la Platának nevezett folyam.

A déli partján kiépült, hatalmas Buenos Aires városszéli, vízközei stadionja a River Plate arénája (a képen balra).

Az El Monumental becenevű stadion Argentína legnagyobbja: 62 ezer férőhelyes, s a válogatott meccsek java részét is itt játsszák. Mögötte közvetlenül a négyzethálósan beépített óriásváros pereme húzódik

A két legnagyobb fővárosi klub összecsapását El Superclásicónak nevezik, és évente négyszer is tartanak szuperrangadót.

FUTBALLKULTÚRA

Családok a stadionokban és a parkokban is. Otthon pedig a házi oltáron a sztárok is helyet kapnak. Koncentráció, figyelem és elszabaduló indulatok. Kitérésre lehetőség és egyben csoportterápia is

toztak. Mindez mára a múlté, de a szembenállás megingathatatlan és töretlen. A Boca-szurkolók „Gallinas”-nak, vagyis csirkéknek, míg a River-fanatikusok „Bosteros”-nak, kb. ganéjgyűjtőknek hívják riválisukat – ami a La Boca szennyezett folyójának szagára utal.

A két legnagyobb fővárosi klub összecsapását El Superclásicónak nevezik, és évente négyszer is tartanak szuperrangadót. A megtisztelő jelző nyilván nem ok nélkül ragadt a párharcra, ugyanis a Boca Juniors az ország legnépszerűbb, míg a River Plate a legsikeresebb csapata.

Vajon a Boca-negyedből indult focimániának mi az üzenete? Nehéz gyerekkor, szegénység és kilátástalanság. De ne sajnáld magad és a helyzetet: légy céltudatos, keress célokat, légy kitartó, és eléred vágyaidat!

Lassan sötétedni kezd, így elindulok a belváros felé. Vár az éjszakai élet és a tangó...

FOTÓ: EXTERRA

FOTÓ: SDG SOCCER CENTER

FOTÓ: IVANICS ANDREA

FOTÓ: IWANIS ANDREA

HÉTKÖZNAPI TANGÓ

A 19. század végi Buenos Aires és a La Plata túlfelén fekvő Uruguay fővárosa, Montevideo külső negyedeiben kialakult zene- és tánc kultúrát ma leginkább a nosztalgia foglalja keretbe. Rengeteg változatát táncolják – a báltermi formáktól az utcai improvizációkig. Buenos Aires legidősebb része, a San Telmo-negyed hangulatos terei mindennapos bemutatók színhelyei

Tánc, szenvedély

Temperamentum, szenvedély, léletszeretet. A tangó sok helyen jelen van a városban. Turistamágnes és legendás, érzéki világ. Megítélése ugyanakkor Argentínában jellegzetesen fekete-fehér. Ugyanúgy, mint például a szintén világhíres Eva Peroné (Evitáé), akinek múzeuma is van, de valaki vagy imádja, vagy utálja. A tangót is.

Ez az érzések tánca: mindent el- és kitáncolhatunk magunkból. Improvizatív tánc, ahol a két félnek egymásra kell koncentrálnia, ahol a férfi vezet, a nő pedig követ. Minden érzés kifejezhető, amely két ember között lehet, legyen szó akár szerelemtől, gyűlöletről, örömről vagy bánatról.

A turistajárta sétálóutcákon megszokott az élő tangózene. Sőt, az utcai bemutatók is gyakoriak, ugyanakkor a tangobárok helyi közönsége gyér és elöregedett. Az effajta kulturális szegmensre vágyóknak leginkább

Ez az érzések tánca, mindent el- és kitáncolhatunk magunkból... Minden érzés kifejezhető, amely két ember között lehet, legyen szó akár szerelemtől, gyűlöletről, örömről vagy bánatról.

SZABADTÉRI MÚZEUM

A Boca- és a San Telmo-negyedek egy része a turizmusból él. A tangó mint fő mágnes gyakorlatilag minden látogatóbarát helyen jelen van: színesen, hangosan, felejthetetlenül

egy milongabárba érdemes betérnie. Van belőlük kicsi, meghitt és nagy, varieté-jellegű is jócskán.

Egy milongeróval találkozom, hogy beelássak a mai fővárosi tangóvilágba. A milongerók feladata, hogy a bárokban az egyedül érkezőket szórakoztassák. Egy ötvenes úriember lép az asztalomhoz, öltönyben, hátrazseléztett hajjal, kifogástalan modorral. Manolo szerint: „A milonga egy érzés, amit csak mi, argentinok értünk, ez az élet különbözik másokétól. Mi mindig zakót hordunk, aminek a zsebében parfümmel átitatott zsebkendő van, amit a nő érez, amikor átölel. Ez az egész egy rituálé.” A csábítás szikrája mindig ott van, de mérhetetlen udvariasság és figyelmesség a jellemző. A tangó a szenvedély, az életöröm, az önbizalom és a boldogság forrása.

Ma a Buenos Aires-i fiatalok már nem hallgatják a tradicionális tangózenét, ugyanakkor Latin-Amerika-szerinte jellemző, hogy a népies műdalok igen mélyen beivódva – mégis jelen vannak a modern zenében, meglepően nagy népszerűségnek örvendenek, s elképesztő szenvedéllyel éneklük akár a fiatalok is, vagyis lakodalmatlan pop nélkül is elképzelhető a „nóta”-jellegű, érzelemgazdag zene átűszása a 21. századba. ☺

FOTÓ: EXTERRA

FOTÓ: IWANIS ANDREA

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ
STA TRAVEL

STATRAVEL.HU

FÖCIK A MAGYAR FÖLDTUDOMÁNY ERNYŐSZERVEZETE

A több mint tízezer szakembert tömörítő, a földtudományok területén tevékenykedő tudományos és műszaki civil szervezetek közös fellépésének célja, hogy a földtudományi egyesületek és társaságok megfelelő súllyal vehessenek részt a civil szférát megillető véleményalkotási, érdekvédelemértékesítési folyamatokban, és a döntéshozók számára megalapozott tanulmányokat, szakvéleményeket nyújthassanak. E célnak megfelelően a minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatáról szóló határozat ügyében a FöCiK is hallatta hangját.

A Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére, alapos előkészítés után 2014. június 24-én kilenc szervezet képviselője létrehozta a Földtudományi Civil Szervezetek Közösségét, és aláírták az erre vonatkozó megállapodást. A megalakulás 2014. november 8-án, a Földtudományos Forgatagon kapott sajtónyilvánosságot.

Terveik között szerepel szakmai kiadványok megjelentetésének támogatása, valamint a magyar földtudományi kutatás és gyakorlati tevékenység teljesítményének megismertetése minél több fórumon. Az elképzelések kiterjednek a földtudományi és bányászati kulturális emlékek megóvására, továbbá a földtudományok oktatásának támogatására is. Az évente készített eseménynaptárunk a kapcsolatok erősítését szolgálja, néhány, korábban egyedileg szervezett rendezvényünk kibővült résztvevői hálózatával szélesebb körökhöz juttatja el a földtudományok ismereteit.

A megállapodást aláíró szervezetek:

Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság (MFTTT)

Magyar Földrajzi Társaság (MFT)

Magyarhoni Földtani Társulat (MhFT)

Magyar Geofizikusok Egyesülete (MGE)

Magyar Hidrológiai Társaság (MHT)

Magyar Meteorológiai Társaság (MMT)

Magyar Természettudományi Társulat (MTT)

Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE)

Szilikátipari Tudományos Egyesület

2015-ben alapítóként a *Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (MKBT)*,

megfigyelőként pedig a *Magyar Alagútépítő Egyesület* csatlakozott.

A FÖCIK 2016. FEBRUÁR 5-I ÜLÉSÉNEK RÉSZTVEVŐI

a csatlakozott Társulatok elnökei. Az ülő sorban középen Baksa Csaba (MhFT), a FöCiK alapító elnöke, balra Gábris Gyula (MFT), a FöCiK 2016. évi soros elnöke

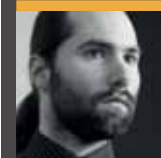
SZERZŐINK

Bottlik Zsolt (1966) geográfus, az ELTE Földrajz- és Földtudományi Intézetének tanszékvezető docense. Kutatási területe az etnikai földrajz, valamint Közép- és Délkelet-Európa országainak regionális földrajza. Az ELTE Etnikai Földrajzi Műhelyének alapítója

Deák Márton (1986) a Lechner Tudásközpont térinformatikusa, valamint az ELTE TTK oktatója. Szakterülete főként a műholdképelemzés, valamint a háromdimenziós épület- és városmodellek automatikus detektálása, de mindig érdekesnek tartotta a térbeli adatok elemzését és összefüggések feltárását is

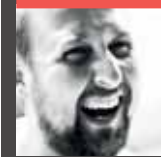
Francics László (1984) építészmérnök, fotográfus, egyetemi oktató, a Magyar Csillagászati Egyesület tagja. Csillagászati képrögzítéssel 2003 óta foglalkozik, szakterülete az asztrofizikai érdekességek esztétikus bemutatása. A hazai asztrofotós-mozgalm egyik fő szervezője

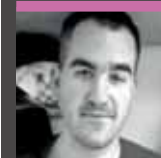
Galgóczi Tamás (1985) geográfus, síoktató, profi vitorlázó. A Wild Joe Sailing Team tagja. Nyílt tengeri vitorlás versenyek rendszeres résztvevője. Nagy rajongója a fejlődő országok hegyvidékeinek

Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszer-tana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés. Kutatásai mellett különösen fontosnak tartja az eltűnő természeti értékek fényképes dokumentálását

Kálló Péter (1978) a Metropolisz fotóriportere, A Földgömb fotográfusa, számos rangos díj nyertese. A 2015-ös Magyar Sajtófotó pályázaton A Földgömbben megjelent képeivel két első díjat is nyert. A 2016-os Atacama-expedíció fotósa, operatőre. Fotóblogja: kallopete.hu

Karácsonyi Dávid (1981) geográfus, szakterülete a terület- és településfejlesztés. Kedvenc tájai a volt Szovjetunió iparvidékei, de hosszabb időt töltött ösztöndíjjasként Kelet-Ázsiában is. Az MTA CSFK Földrajztudományi Kutatóintézetének munkatársa

Klicász Szirosz (1956) középiskolai tanár, a budapesti Zrínyi Miklós Gimnázium biológia-földrajz szakos tanára. Doktori címét éghajlattanból szerezte. Egyetemi éve alatt Jakucs László és Péczely György tanítványa volt, innen ered a barlangok szeretete és a makroszínoptikus helyzetek kutatása

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

Lantai-Csont Gergely (1989) a Budapesti Corvinus Egyetem pénzügyes közgazdász-hallgatója. A fotózás segítségével a világunkat érintő problémákra szeretné felhívni a figyelmet. www.lantaifoto.hu

Leél-Össy Szabolcs (1960) geológus, az ELTE Általános és Történelmi Földtani Tanszékének docense. Fő kutatási területe a termálkarsztos barlangok, elsősorban a rózsadombi barlangok genetikája. Hobbija az utazás, magashegyjárás

Miehle Dániel (1985) az ELTE-n végzett terület- és településfejlesztő geográfusként. Hobbija az utazás, különböző kultúrák megismerése. Jelenleg a Budapesti Közlekedési Központ MOL Bubi projekt munkatársa

Szigeti-Böröcz Ferenc (1978) geográfus, település- és területfejlesztő. Városfejlesztési és kulturális kérdések megválaszolásán dolgozik különböző projekteknél, Európa-szerte

Vojnits András (1941) zoológus, Afrika-kutató, a Magyar Földrajzi Társaság Expedíciós Szakosztálya alapító elnöke. Amerikai tartózkodásai során különösen érdeklik a kulturális témakörök

FOTÓ: MORVAI SZILÁRD

MORVAI SZILÁRD:
**ATTILA ÉS
A KIS DOKTOROK**

Vadgazda és agrármérnök, erdész, bűvár, ipari alpinista, hegymászó, barlangkutató, barlangi mentő, extrém favágó. 20 év alpinistaműt tapasztalatát azonban nemcsak megelőzésre, de szenvedélye, a mádrvédelem során is használja. 1990-től a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tagja. A hazai ragadozómadár- védelemben javarészt extrém munkák elvégzéséről híres. Műfészek- és odútelepítés, kihelyezés mellett ritka bagolyfajaink terepi felmérését is végzi.

TUBA ZOLTÁN:
ACONCAGUA – MAGASHEGYI CSÚCSFORGALOM

FOTÓ: TUBA ZOLTÁN

Minél vonzóbb egy hegy-csúcs, annál inkább kiépül a támogató infrastruktúra. És minél szélesebb körű a szolgáltatások köre, annál nagyobb eséllyel jönnek ide azok is, akik korábban nem mertek. Az üzlet fel- lendül: a mászóengedély ára az elmúlt években megháromszorozódott, s a legtöbb hegyvezető, te- herhordó itt összpontosul.

ERDÉLYI ESZKIMÓ PÉTER:
CSUKCSFÖLD – AZ „IGAZI EMBEREK” IGAZA

FOTÓ: ERDÉLYI ESZKIMÓ PÉTER

– Milyen színű az almafa virága? És a cseresznyéé? Mekkora a búza? Hogyan néz ki az a növény? Olyan, mint a magas fű? – szögezi nekem kérdéseit Veketegeut anyóka, miközben teával kínál borsátrukban. Férje, aki mellettem hever, jó vadászként szintén élén- ken figyel.

MAGYAR
FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzitasasag.hu
E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula
Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán
Dr. Michalkó Gábor
Főtítká: Dr. Mari László
Ügyvivő: Heiling Zsolt
Titká: Erőss Ágnes

Szakosztályok:
Biztonságföldrajzi és Geopolitikai Szakosztály, Expedíciós Szakosztály, Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Szakosztály, Hegymászó Szakosztály, Oktatás-módszertani Szakosztály, Egészségföldrajzi Szakosztály, Természetföldrajzi Szakosztály, Térképészeti Szakosztály, Turizmusföldrajzi Szakosztály, Földrajztanári Szakosztály

Területi osztályok:
Bakony–Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger–Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös–Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
(2015. november 15-től határozatlan ideig zárva tart.)

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

Az új sorozat újraindítói (1999):
Dr. Nemerikényi Antal és Farkas Péter

1929–1933, felelős szerkesztő:
Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:
Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerikényi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

SZIGET
ISLAND OF FREEDOM

BUDAPEST

2016. AUGUSZTUS 10-17.

RIHANNA MUSE DAVID GUETTA
HARDWELL SIA MANU CHAO LA VENTURA
NOEL GALLAGHER'S HIGH FLYING BIRDS SIGUR RÓS
BASTILLE THE LAST SHADOW PUPPETS
JOHN NEWMAN THE LUMINEERS
DIE ANTWOORD AFROJACK SKUNK ANANSIE
SUM 41 PAROV STELAR CRYSTAL CASTLES
KAISER CHIEFS YEARS & YEARS NICKY ROMERO
M83 JAKE BUGG CHVRCHES ROISIN MURPHY
BLOC PARTY JESS GLYNNE DVBBS MØ TRAVIS\$ SCOTT
BRING ME THE HORIZON BULLET FOR MY VALENTINE
PARKWAY DRIVE KOOLHAINE WILKINSON LIVE THE NEIGHBOURHOOD

ÉS MÉG SOKAN MÁSOK...

WWW.SZIGET.HU WWW.FACEBOOK.COM/SZIGETFESTIVAL

2016. MÁJUS 6. –
AUGUSZTUS 28.

HOPP FERENC ÁZSIAI MŰVÉSZETI MŰZEUM
1062 BUDAPEST, ANDRÁSSY ÚT 103.

IMAGING KOREA KOREA DOKUMENTUMFOTÓKON

EMBEREKEN, TÁJAKON ÉS IDŐN TÚL | BEYOND THE PEOPLE, LAND AND TIME

KANG Woongu

KIM Jungman

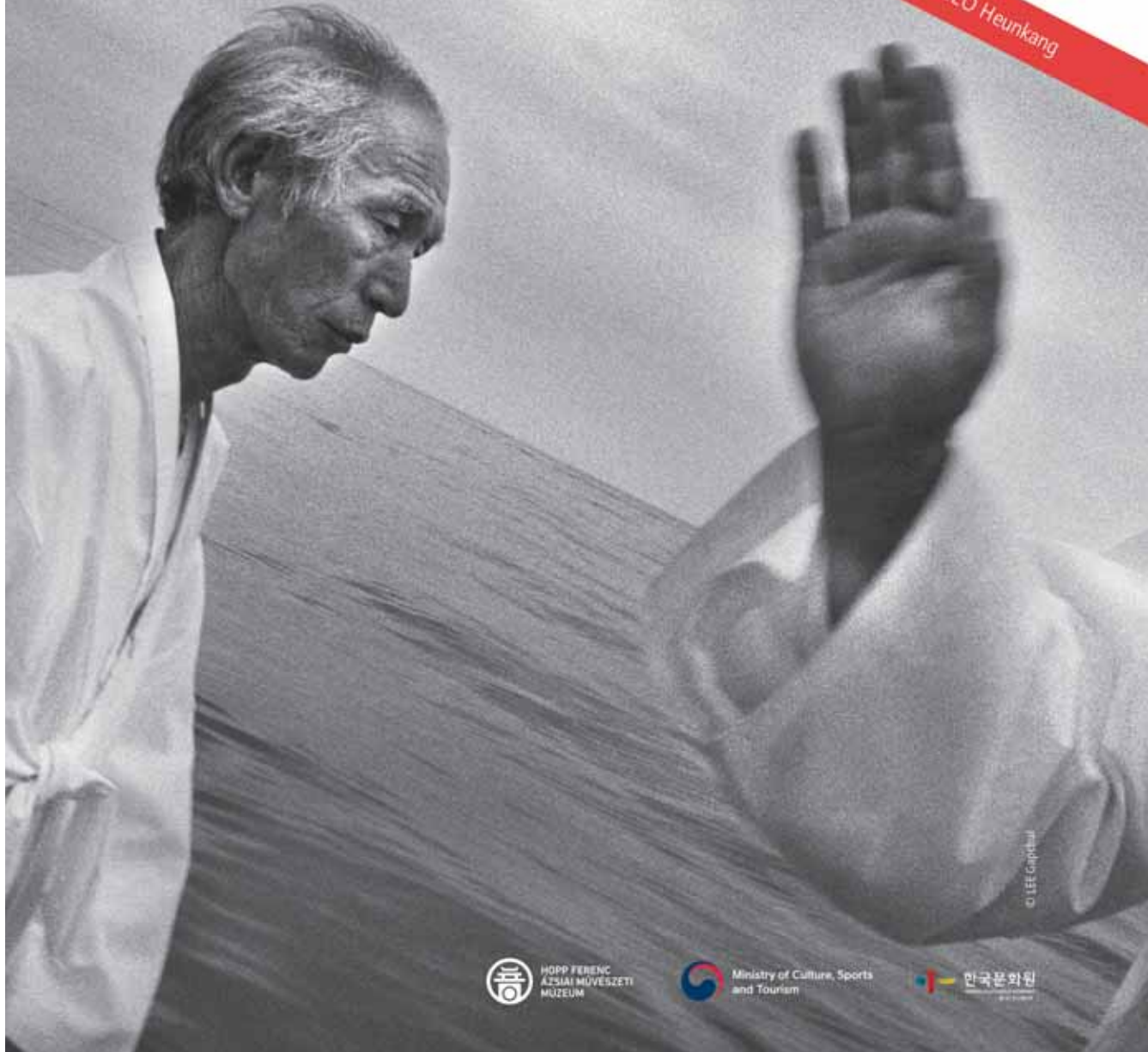
KWON Taegyun

PARK Jongwoo

LEE Gapchul

CHO Daeyeon

SEO Heunkang

© LEE Gapchul

